

wel van de provincien als van de arrondissementen in Noordbrabant, Zeeland en Limburg — en deze zullen toch wel met de benaming van *zuidelijke gewesten* zijn bedoeld — bestaat er voor het minst ééne, en in sommige gevallen zelfs twee dagelijksche gelegenheden tot verzending van brieven uit de residentie, zonder dat die brieven, hetzij hier ter stede vóór het vertrek, hetzij elders onder weg blijven stilliggen, in dier voege dat daarop de gemaakte aanmerking zelfs eenigermate van toepassing zoude kunnen zijn. Bij voorbeeld de brieven die tot 6 ure des avonds op het postkantoor te 's Gravenhage ter verzending bezorgd worden, en die reeds een vierendeel uurs later van daar vertrekken, komen den volgenden dag ten 6 ure des morgens te 's Bosch, ten 10 ure des morgens te Eindhoven en ten 5½ ure na den middag te Roermond aan. Die daarentegen, welke tot 9 ure des avonds zijn op de post gebragt, en welke mede slechts een vierendeel uurs daarna van het postkantoor vertrekken, zijn den volgenden dag ten 5 ure des morgens te Breda, ten 9 ure des morgens te 's Bosch, ten 1 ure des namiddags te Goes, ten 3 ure te Zierikzee, ten 4 ure te Middelburg, en eindelijk ten 5½ ure des avonds te Maastricht; terwijl de brieven, welke naar deze laatste stad ten 1 ure na den middag worden geëxpédieerd, aldaar reeds den volgenden morgen vroeg ten 5 ure aankomen; alles onverminderd andere verzendingen naar dezelfde plaatsen, in zooverre daartoe gelegenheid bestaat. Het ligt echter in den aard der zaak, dat een onafgebroken en volkomen aaneengeschaakt verband door de administratie slechts kan worden daargesteld met betrekking tot de middelen van vervoer, waarover zij de geheel vrije beschikking heeft, hetgeen niet het geval is met de openbare middelen van vervoer, die haar ten dienste staan. In alle rigtingen intusschen bestaat er gelegenheid tot ten minste ééne doorlopende verzending; en zoo deze of gene ondervinding mogt hebben van brieven die zijn blijven liggen, dan zal waarschijnlijk het meest voordeelige uur van vertrek door den afzender niet genoeg zijn in het oog gehouden.

Men erkent dat nog steeds vele brieven onduidelijk zijn gestempeld; doch vermeent tevens, dat de aangewende middelen tot verbetering niet zonder vrucht zijn gebleven. Daarmede zal worden voortgegaan, terwijl men vertrouwt dat dit bezwaar gaandeweg zal verminderen. Het bezigen van een bijzonderen stempel met letters en cijfers, waaromtrent inlichting gevraagd wordt, is een zeer heilzaam middel van contróle over het werk der bestelling in groote steden. De letter wijst de volgorde der dagelijksche loop en alzoo de bijzondere bestelling van den dag, waarin de brief is begrepen geweest, aan; het cijfer daarentegen wijst den persoon aan wien de brief ter bezorging is ter hand gesteld. Ieder brievenbesteller namelijk heeft een vast nummer, waarmede de aan hem toevertrouwde brieven, alvorens hij daarmede het kantoor verlaat, worden gemerkt. Bij verkeerde of vertraagde bestelling van een brief, kan men op die wijze ontdekken wie de schuld heeft, hetgeen anders bij de menigvuldige bestellingen, die thans in de groote steden plaats vinden, en met het talrijk personeel, hetwelk daarmede is belast, veelal niet mogelijk zoude zijn. Het middel is proefhoudend en werkt zeer goed, doch voor de aanwending bestaat niet overal dezelfde noodzakelijkheid.

De aannemers der postritten en hunne postillons staan niet alleen onder behoorlijk toezigt, maar ook de boeten, waaraan zij zich bij contract hebben onderworpen voor verzuimen van verschillende aard, zoo als: te late aankomst zonder voldoende reden van verschooning, verkeerde afgifte of gebrek aan oplevering van pakketten, overtreding van het verbod tegen vervoer van meer dan één persoon buiten den postillon enz., worden met stiptheid toegepast bij wijze van korting op de aannemingspenningen. Bij het ontbreken der vereischte middelen zijn de inspecteurs en directeurs der postkantoren bevoegd daarin, krachtens de contracten, voor rekening der aannemers te voorzien. Er zullen altijd gevallen voorkomen, die stof opleveren tot het maken van deze of gene aanmerking; en de postadministratie is even gelijk elk ander openbaar bestuur of bijzonder persoon, die met aannemers te doen heeft, blootgesteld aan het gevaar van, niet-tegenstaande alle voorzorgen, er een te kunnen aantreffen die niet solide is; maar over het geheel genomen levert dit gedeelte van de dienst stof op tot tevredenheid, daar de administratie te dier zake zeer zelden in moeilijkheden gewikkeld wordt.

De beslissing omtrent de schadeloosstelling, waarop naar aanleiding van artt. 39 en 58 der wet van 21 Augustus 1859 de Nederlandsche Rhijnspoorweg-maatschappij aanspraak kan maken, wordt van den regter gewacht, voor welken thans een proces op instantie van die maatschappij hangende is, alzoo dezelve niet verkozen heeft genoeg te nemen met de zeer billijke voorwaarden van schikking, welke haar van de zijde der Regering zijn aangeboden geworden.

IXde AFDEELING.

1°. Stormen gelijk die van Februarij en Mei 1860 hebben het houtgewas in het Haagsche Bosch op eene tot dusver ongekende wijze geteisterd en hebben het Bosch op sommige plaatsen ontsierd. Daartegen vermag de zorg van een bestuur niets; maar het kan wel in nieuwe beplantingen voorzien, waarvoor in het daartoe geschikt seizoen zal gezorgd worden. Er wordt wellicht niet genoeg op gelet dat het Haagsche Bosch sedert eeuwen in eenen exceptionelen toestand verkeert en eene wandelplaats en lustoord is, waarin, om te voldoen aan den wensch van het publiek, de oude boomen, door alle tijden heen, voor de bijl zijn gespaard gebleven. De oorzaak van den vermeenden vervallen toestand van het Haagsche Bosch ligt dus in zijne oude constitutie, die door het tegenwoordig bestuur zoo is gevonden en niet kan veranderd worden zonder aanzienlijke uitgaven. Het Bosch ligt niet in geregelden hak; dit is mede het geval met de Soerensche bosschen: daarin worden ook niet zooveel boomen geveld en verkocht als in verhouding van het geheel zou kunnen plaats hebben; terwijl het inpoten gedurende de jaren 1856, 1857, 1858, 1859 en 1860 in de Soerensche bosschen van duizenden eiken en beuken, heesters, en van honderd duizenden jonge stekken mede bewijzen van de zorg voor de instandhouding dier bosschen.

Er wordt ook nog gesproken van andere bosschen en van het boomgewas langs de rijkswegen. Andere bosschen dan het Haagsche en de Soerensche worden door geene beambten van het domeinbestuur beheerd, en het boomgewas langs de rijkswegen behoort tot het beheer der beambten van den waterstaat.

2°. Tegen de Belgische corporatie is eene exceptie van non-qualificatie opgeworpen en sedert heeft zij hare vordering niet voortgezet.

Xde AFDEELING.

Voor adviezen of regtskundigen raad in zaken het Departement van Kolonien of koloniale belangen betreffende geniet de landsadvocaat geen honorarium. Slechts dan wordt door hem salaris in rekening gebragt, wanneer somwijlen meer opzettelijk van zijne diensten als advocaat wordt gebruikt gemaakt.

De Minister van Staat en van Financien,

VAN HALL.

[II. 127.]

MEMORIE VAN BEANTWOORDING van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs voor het Ontwerp van Wet tot vaststelling van hoofdstuk X der begroting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1861.

Met al de aandacht, welke het gewigt van het onderwerp vordert, heeft de Minister van het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent het Xde hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1861 kennis genomen; met al den ernst, dien de zaak vereischt, heeft hij de in dat verslag voorkomende punten overwogen, en door den welwillenden toon, door den geest, welke in dat staatsstuk in 't algemeen heerscht, hiertoe te meer aangemoedigd, zal hij zich beijveren, naar zijn vermogen, naar zijn beste weten en tevens met gepaste vrijmoedigheid, aan eene rigtige behandeling van zaken het meest bevorderlijk, de bedenkingen op te lossen en de vragen te beantwoorden, die in het verslag tot hem worden gerigt.

De Minister zal daarbij, zooveel mogelijk, de orde volgen waarin die vragen en bedenkingen zich voordoen.

§ 1. De beschouwingen in de 1ste zinsnede dezer paragraaf vervat zijn van het hoogste gewigt. Zij lossen zich geenszins op in de beide vragen aan het slot daarvan gesteld, maar bevatten, afgescheiden van die vragen, eene voorstelling van zaken, welke, zoo zij volkomen gegrond ware, tot eene algemeene becommerring zou moeten aanleiding geven. De Minister is voor zich zelve overtuigd dat die voorstelling slechts in betrekkelijken zin behoort te worden opgenomen; doch al ligt zou daaraan, bij het algemeen, eene volstrekte en bij gevolg ontmoedigende beteekenis kunnen worden gehecht, en hij vertrouwt derhalve dat het hem niet euvel zal worden geduid, wanneer hij zich al dadelijk veroorlooft, daartegen eenige bedenkingen in het midden te brengen ten einde zoodanige ongunstige en gelukkig, mag men zeggen, onjuiste opvatting te voorkomen.

De schutterijen zijn thans slecht ingerigt. Die uitspraak wil men

aannemen, voor zoover zij rust op de algemeen erkende behoefte aan eene betere samenstelling; doch dat zij *grootendeels bij plotse-ling rijzend oorlogsgevaar ten eenen male onbruikbaar zouden zijn*, dit kan en mag niet alleen niet worden toegegeven, maar moet ontkend worden op gronden van overtuiging. Onder de werking der bestaande wet toch hebben de gebeurtenissen van het jaar 1830 getoond, dat ook bij het onvolledige der inrigting, dat men gaarne wil erkennen, de schutterij eene kracht heeft ontwikkeld, welke immer tot eer van land en volk strekken zal. Hoe spoedig bevonden zich de dienstdoende schutterijen op of in de nabijheid van het oorlogstooneel, en zoowel van deze als van de landelijke schutterijen, wier schoone en krachtige bataillons nog door allen die destijds bij het leger te velde dienden met hoogachting voor die waardige hulptroepen worden herdacht, had men tot verdediging van den vaderlandschen bodem, reeds na een betrekkelijk korten oefeningstijd, ook tegenover een goed georganiseerd en talrijken vijand de beste verwachtingen mogen koesteren.

En wat nu betreft de samenstelling der schutterij in het tegenwoordig oogenblik, de *landelijke schutterijen* mogen grootendeels slechts op het papier bestaan, dat bestaan is geenszins zoo denkbeeldig, wanneer men in aanmerking neemt dat de registers van indeeling nauwkeurig worden aangehouden; en al mogt ook de opkomst dier schutterij in de eerste oogenblikken tot eenige moeilijkheden aanleiding geven, zoo zou zij weldra een aantal bataillons kunnen leveren, geschikt om meer geoefende troepen in vestingen en achterwaarts gelegen stellingen af te lossen, en alzoo tot versterking van het leger te velde beschikbaar te maken. Doch daartoe, zal men zeggen, is tijd tot oefening noodig; maar ook bij het bestaan der verlangde nieuwe regeling zal dat wel immer noodig zijn. Althans de Minister betwijfelt het — de opregtheid vordert dat hij reeds hier die verklaring aflegt, — of die regeling op de *geoefendheid* van dit gedeelte der strijdmagt grooten invloed zal kunnen uitoefenen. Het getal der dienstdoende schutters zal kunnen vermeerderen; de inrigting der schutterij in het algemeen zal op beteren voet en meer in overeenstemming met de militie kunnen worden gebragt, de eigenlijke oefening van de massa der landelijke schutterij in tijd van vrede zal steeds naar de overtuiging van den Minister op overgrootte bezwaren, ook van finantielen aard, stuiten; die geoefendheid, zoo als men ze zou verlangen, zal wel steeds tot de vrome wenschen blijven behooren; doch zulks belet geenszins, de Minister haast zich dit er bij te voegen, dat dit gedeelte der landweerbaarheid, behoorlijk ingedeeld en steeds gereed om in ernstige gevaren de wapenen op te vatten, bij inspanning al spoedig in staat zal kunnen wezen om aan zijne hoogst gewigtige bestemming te beantwoorden.

Van de *dienstdoende (stedelijke) schutterijen* is zulks althans met te meer grond te verwachten, dewijl zich daarbij op zeer vele plaatsen een allezins prijzenswaardige ijver heeft geopenbaard om zich op de hoogte te stellen van de instructie bij het leger, en door doelmatige oefening hare bruikbaarheid te verhoogen. De Minister kan dit gerustelijk getuigen, daar thans meer en meer van de zijde der stedelijke schutterijen, in het belang van hare oefeningen, de medewerking van het militair bestuur wordt ingeroepen, en, zoo hij vertrouwt, ook ondervonden. Die schutterijen verdienen dan ook vooral de voorstelling niet dat ze *onbruikbaar* zouden zijn, niettegenstaande zij onderling verband missen en als 't ware zijn gelocaliseerd. Neen, in weerwil van het nuttige, ja noodzakelijke eener herziening en verbetering van de wet op de schutterijen naar de eischen van den tegenwoordigen tijd, bevat de nog bestaande instelling, gesterkt door het nog altoos levendig besef van hetgeen zij in de moeilijke jaren van 1830 en volgende voor het vaderland is geweest, de kostbaarste elementen van nationale kracht, waaraan vrij spoedig leven en werkdadigheid voor 's lands verdediging in de ure des gevaars zou kunnen worden bijgezet. Men vergeete daarbij niet, dat, bij volle ontwikkeling onzer strijdkrachten, slechts 16, hoogstens 20 bataillons schutterij bij het leger te velde behoeven te worden gevoegd, om het op de vereischte sterkte tot eene krachtige verdediging te brengen. De grootste behoefte waarin men ten opzichte der schutterij in geval van oorlog zal hebben te voorzien, is voorzeker die aan een geoefend kader, zoowel officieren als onderofficieren en korporaals. Vraagt men nu, of die, bovenal met betrekking tot de landelijke schutterij bestaande leemte uit de kern onzer krijgsmagt zou kunnen worden aangevuld, dan zou de Minister die vraag voor alsnog niet volkomen bevestigend durven beantwoorden; doch hij moet daarbij al dadelijk doen opmerken, dat ook op dit punt de toestand veelal met te sombere kleuren wordt voorgesteld; eene strekking waartegen in het belang der zaken evenzeer moet worden opgekomen als tegen eene te gunstige voorstelling.

Daargelaten toch dat zich bij de schutterijen zeer vele gewezen onderofficieren en geoefende manschappen bevinden, zoo zou thans een vrij groot deel van het schutterkader uit de infanterie

kunnen worden geput, gelijk de Minister zal trachten aan te wijzen.

In den loop van dit jaar is bepaald, dat bij het wapen der infanterie per compagnie van elke ligting twee daartoe geschikte *miliciens* boven het bij de formatie bepaalde getal tot korporaals kunnen worden aangesteld, die, even als de overige miliciens, op hun tijd met groot verlov naar hunne haardsteden vertrekken. In vervolg van tijd zal men daardoor, bij de opkomst der geheele militie, voor vier geoefende ligtingen ongeveer 1600 korporaals boven de formatie beschikbaar hebben.

Nu bestemme men voor de schutterij uit iedere compagnie infanterie 2 sergeanten en 4 korporaals, uit de overblijvende korporaals en korporaals-miliciens de daardoor ontstane vacaturen onmiddlijk weder aanvullende, en men zal ongeveer 400 wel geoefende onderofficieren en 800 korporaals bij het kader der te mobiliseren schutter-bataillons kunnen indeelen.

Verder kunnen bij dringende omstandigheden de Koninklijke Militaire Akademie, het instructie-bataillon en het algemeen depôt van discipline tijdelijk worden opgeheven. Daardoor wordt een vrij aanzienlijk personeel van bij die inrigtingen dienstdoende officieren en onderofficieren beschikbaar, terwijl bovendien de kadets van het hoogste studiejaar onmiddlijk tot officier kunnen worden benoemd, en die der overige studie jaren, alsmede de jongelingen van hen het instructie-bataillon, een groot getal bruikbare onderofficieren en korporaals voor het leger zullen opleveren.

Eindelijk zijn vele gepensioneerde officieren, die op eigen aanvrage krachtens de wet zijn gepensioneerd, tot de militaire dienst, zoo niet te velde dan toch in de vestingen of bij de depôts zeer geschikt, terwijl ook de zich hier te lande met verlof bevindende officieren van het Indisch leger, voor zoover zij niet naar Indie zouden moeten of kunnen terugkeeren, mede niet zouden achterblijven in het aanbieden hunner diensten.

Het is wel eens gezegd geworden dat men, bij het opsommen van militaire hulpbronnen zich niet mag beroepen op een altoos onzeker element: de geestdrift bij het volk. De Minister kan dit slechts in zóó verre beamen, als het tot zorgeloosheid of veronachtzaming ten opzichte van eenig deel van het krijgswezen aanleiding zou kunnen geven; maar hij voor zich durft gerust die geestdrift bij het Nederlandsche volk in zijne rekening opnemen, en bij de talrijke vrijwilligers, die ter verdediging van den vaderlandschen grond nimmer te vergeefs op zich zullen laten wachten, zal het kader onzer actieve strijdmagt gewis eene niet onaanzienlijke versterking kunnen vinden.

De Minister heeft vermeend het bovenstaande te moeten aanvoeren. Waar het algemeen zich veelal beijvert om uitsluitend de schaduwzijde van het taferel in het oog te doen vallen, daar mag en moet ook op de lichtzijde worden gewezen. Maar het ten deze aangevoerde strekt ook tot opheldering van het verlangen in de 2de zinsnede dezer paragraaf door vele leden te kennen gegeven, die een gunstiger gevoelen omtrent den toestand van 's lands verdediging hebben geuit, doch tevens eenigen twijfel koesterden, of thans werkelijk voor onze krijgsmagt zoodanige kern verkregen was, dat in tijden van gevaar de volkswapening daarin een genoegzamen steun kon vinden.

Zonder te willen ontkennen dat die kern, gaandeweg, nog veel kan worden verbeterd, of dat daarin niet leemten blijven bestaan, welke het bestuur zich gelukkig zou achten te kunnen aanvullen, meent de Minister die vraag grootendeels bevestigend te mogen beantwoorden, en hij zou dit zonder eenige restrictie kunnen doen, indien het getal vrijwilligers bij de corpsen niet nog altoos een zoo aanzienlijk tekort opleverde, of zelfs wanneer het personeel dier corpsen altijd voor de dienst hier te lande beschikbaar bleef; doch dat personeel is aan gedurige mutaties onderworpen, wegens de behoefte welke het Indisch leger heeft aan officieren, onderofficieren en soldaten, en aan welk belang steeds met de meest mogelijke zorg wordt te gemoet gekomen.

Doch moge dan al de kern der gewapende magt, het staande leger zoo als het bestaat, niet zeer aanzienlijk wezen, wanneer zich daaraan, bij eene nieuwe regeling der militie, vier geoefende ligtingen aansluiten en, bij klimmend gevaar, de schutterijen zich daar om scharen, dan zal men hierdoor eene magt onder de wapenen hebben, waardoor 's lands veiligheid, althans aanvankelijk, op voldoende wijze zal gewaarborgd zijn.

Maar aangenomen dat het waarheid ware, dat aan de levende strijdkrachten zooveel ontbreekt als in de eerste zinsnede dezer paragraaf zoo stellig wordt te kennen gegeven, zou dan de Minister van Oorlog de passieve middelen van tegenweer mogen voorbijzien, die verwaarloozden, en dat in een tijd, dat overal elders daaraan met de meeste kracht gearbeid wordt? Die passieve middelen van tegenweer zijn niet op één oogenblik te scheppen; en toch, hoe zal het evenwigt worden hersteld tusschen weinig talrijke strijdkrachten en een overmachten aanvaller, anders dan door de

bewapening dier strijdkrachten zooveel mogelijk te verbeteren, en de defensie des lands door een goed gekozen stelsel van verdedigingswerken gemakkelijk te maken? Hier minder dan elders mogen de passieve weermiddelen worden verwaarloosd, en de Minister moest dus wel in de begroting voor 1861 zijn systeem tot voltooiing der defensiewerken en tot verbetering der vuurwapenen voortzetten.

Wat de wet op de militie betreft, niemand kan meer dan de Minister reikhalzend het oogenblik te gemoet zien, dat die militie door eene nieuwe wet op beter, op vaster voet worde geregeld en bevestigd. Hij meent dan ook, voor zoover hij hierin betrokken was, tot het zamenstellen van zoodanig ontwerp van wet naar zijne beste krachten te hebben medegewerkt.

Met niet minder verlangen ziet hij eene betere regeling der schutterij te gemoet, en gaarne legt hij de verklaring af, ook tot het tot stand komen van zoodanige nieuwe regeling, voor zoover hij hiertoe zal geroepen worden, met de meeste belangstelling en den meester ijver te zullen werkzaam zijn.

§ 2. De vraag, alhier in het midden gebragt, hoe men er toe gekomen was om de op te roepen contingenten der militie zoodanig te regelen, dat volgens de begroting voor 1861 hun totaal bedrag 38 613 man zou beloopt, en zulks niettegenstaande de tegenstrijdigheid, welke zich deswege in de wetten van 1817 en 1818 schijnt voor te doen, vindt hare oplossing in art. 1 der wet van den 27sten April 1820 (*Staatsblad* n°. 11), houdende wijzigingen in de wet van 8sten Januarij 1817, op de nationale militie; welk artikel dus luidt: »Het contingent voor de nationale militie door iedere provincie jaarlijks te leveren, ter vervanging van hen, wier diensttijd is verstreken, zal, overeenkomstig de bepaling deswege gemaakt bij art. 13 der wet van den 28sten November 1818, in evenredigheid met de bevolking van iedere provincie, jaarlijks door Ons worden bepaald, en zal voorts op dezelfde wijze door de Gedeputeerde Staten onder de verschillende gemeenten worden verdeeld.»

Het getal miliciens, hetwelk in 1861 meer dan voor het loopend jaar zal worden opgeroepen, is het gevolg van de uitbreiding aan eenige corpsen gegeven, en waarvan de noodzakelijkheid reeds bij de Memorie van Toelichting tot het Xde hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1860 is vooruitgezet en nader bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer op die begroting is aangewezen.

Wat de uitzonderingswetten betreft over het tijdperk van 1830—1839, waarvan aan het slot van deze paragraaf melding wordt gemaakt, hieromtrent veroorlooft men zich de opmerking, dat die alleen haren oorsprong hebben gehad in de omstandigheid, dat zij noodzakelijk waren, omdat in 1831 en later geene ligting ontslagen werd. Daarvoor, en om geene andere reden, werden deze speciale wetten vereischt.

§ 3. De Minister zal niet tegenspreken, dat de uitgaven voor de zee- en landmagt belangrijk zijn te noemen; en dat het eindcijfer van het Xde hoofdstuk bij verscheidene leden tot aanmerkingen zou aanleiding geven, kon hij vooruit verwachten. Hij voor zich zou dan ook gewenscht hebben dat eindcijfer tot een minder bedrag te hebben kunnen ramen, al ware het alleen om het gemeen overleg daarover gemakkelijker te maken, dan bij een hoog bedrag uit den aard der zaak het geval is. Doch hiervan kan en mag geen sprake zijn bij het nagaan der behoeften, welke voor 's Rijks verdediging worden gevorderd en bij het besef der noodzakelijkheid om daarin te voorzien. Dat besef is bij den Minister te levendig, dan dat hij den weg zou kunnen verlaten, dien hij zich vroeger heeft afgebakend, en de maatregelen tot verbetering van 's lands weerbaarheid verzuimen, die hij bij de Memorie van Toelichting tot de begroting voor 1860 als volstrekt noodzakelijk heeft opgegeven, en welke hij bij het antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende die begroting, zoomede bij de beraadslagingen, nader heeft uiteengezet.

De Minister heeft met aandacht de twee eerste zinsneden van deze paragraaf gelezen en de bezwaren overwogen, welke daarin zijn nedergelegd. Gaarne wil hij erkennen dat zoodanige bezwaren zich als van zelf moeten voordoen en dat daarin in gemoede kan worden gedeeld, wanneer men de beraadslagingen over vroegere en latere begrotingen bijeenbrengt en daarbij niet tevens de omstandigheden in aanmerking neemt, die, ook bij de meest mogelijke gelijkheid van beginselen, het voortdurend beperken der eischen binnen onveranderlijke grenzen ten eenen male onmogelijk maken. Te dien aanzien moet de Minister de vrijheid nemen op te merken, dat vergelijkingen volkomen juist zijn als ze op gelijke toestanden kunnen worden toegepast, maar dat ze evenzeer tot verkeerde gevolgtrekkingen leiden als die toestanden onderling verschillen.

De Minister van Oorlog die, volgens het Voorloopig Verslag,

voor eenige jaren, toen het eindcijfer van het Xde hoofdstuk slechts elf millioen bedroeg, op de vraag, of bij het toestaan van het destijds aangevraagde bedrag, het land zich in voldoende staat van verdediging zou bevinden, volmondig een toestemmend antwoord heeft gegeven, diezelfde Minister zou zulks thans zeer zeker niet hebben gedaan. Te dien aanzien zijn de tijden en omstandigheden aanmerkelijk veranderd.

De Minister wil zich niet verder beroepen op den tegenwoordigen toestand van ons werelddeel, omdat het den schijn zou verkrijgen als of hij zich daarachter wegens het hoogere eindcijfer trachtte te verschuilen. Hij zal uitsluitend wijzen op die eischen des tijds, waaraan het bestuur van Oorlog, afgescheiden van alle mogelijke politieke omstandigheden, sedert de laatste jaren meer en meer werd gedrongen te voldoen.

Hetzij daartoe den Minister vergund met bescheidenheid eenige vragen te stellen.

Deed zich niet dringend de behoefte gevoelen om het lot van den soldaat, zoo ten opzichte zijner soldij als van zijne voeding en huisvesting, te verbeteren?

Kon de zaak der kazernering, bij de meer en meer toenemende ongezinheid der gemeenten om daarvan de kosten te blijven dragen, voortdurend op denzelfden voet blijven, en moesten niet, naar mate de eindregeling langer uitbleef en bij gevolg meerdere gemeenten van die ongezinheid deden blijken, ook de kansen op een voor het Rijk weinig kostbaar vergelijk verminderen?

Bestonden er bij de kern onzer krijgsmagt niet eenige leemten, uit de dagen eener te ver gedreven bezuinigingszucht overgebleven, en die eene tijdige ontwikkeling onzer strijdkrachten in het oogenblik des gevaars zeer moesten belemmeren?

Kon, mogt men zich langer beperken tot de langzame aanschaffing van getrokken geweren van de infanterie, in dier voege dat eerst na verloop van veertig jaren het aantal dier vuurwapenen zou zijn voorhanden geweest, dat wij nu op het eind van het jaar 1861 zullen bezitten?

Mogten onze batterijen te velde verstoken blijven van getrokken geschut, onze vestingen, versterkte stellingen en kustbatterijen van zware getrokken vuurmonden, en mogen wij ons niet gelukkig achten dat zich reeds het zekere vooruitzicht heeft geopend, van deze en de hierboven genoemde zoo belangrijke verbetering, die zich thans reeds gedeeltelijk heeft verwezenlijkt, met betrekkelijk geringe kosten en in korten tijd geheel te zullen verkrijgen?

Kan, mag de Regering zich van een op degelijke en vaste gronden steunend defensiestelsel laten afbrengen, omdat eenige beoordeelaars, hetzij dan bevoegd of niet bevoegd, maar in elk geval zonder eenige verantwoordelijkheid, dan deze, dan weder gene vesting als nutteloos of zelfs schadelijk voorstellen, maar het intusschen deswege noch onderling, noch veelal op den duur met zich zelve eens zijn?

En zou het niet onverantwoordelijk mogen heeten, wanneer men onze verdedigingswerken nog gedurende eene lange reeks van jaren deels onvoltooid, deels zonder behoorlijken samenhang liet, en alzoo eene active defensie, de eenige waarvan kracht en duur is te verwachten, ten eenen male onmogelijk deed blijven?

Eindelijk, wanneer men ook maar gedeeltelijk de noodzakelijkheid erkent om in de hierboven opgesomde behoeften te voorzien, is het dan wel rationeel, te vorderen dat het eindcijfer der begroting van Oorlog nagenoeg blijve wat het was in een tijdvak, toen aan verreweg de meeste der tegenwoordige behoeften nauwelijks werd gedacht?

De Minister vertrouwt dat het stellen dezer vragen hem niet zal worden euvel geduid. Verre van alles wat naar aanmatiging zweemt, eerbiedigt hij het gevoelen ook van die leden, die zijne plannen niet kunnen goedkeuren. De vorm, door hem gekozen, had geene andere strekking dan om, zoo kort en duidelijk mogelijk, aan te toonen dat het opvolgend aanvragen van meerdere gelden voor ons krijgswezen uit de klimmende en onvermijdelijke eischen des tijds is voortgevloeid, en geenszins uit een streven om de Volksvertegenwoordiging langzamerhand aan het toestaan van meerdere geldsommen voor het Departement van Oorlog te gewennen. Moge het den Minister gelukken, de leden die zich dit laatste hebben voorgesteld, van zoodanig ongunstig denkbeeld te zijnen opzichte terug te brengen; in geen geval echter, hier is hij van overtuigd, zullen zij hem de vrijmoedigheid ten kwade duiden, waarmede hij heeft getracht zulks te doen, en die, aan beide zijden, zoo zeer aan het gemeen overleg bevorderlijk is.

Het doet den Minister leed dat een deel der Vertegenwoordiging de onderscheiding van gewone en buitengewone uitgaven verkeert acht, maar de Grondwet van 1818 gewaagt slechts van ééne jaarlijksche begroting. Die onderscheiding is dus wel noodzakelijk. Zij is rationeel en getuigt van het voornemen des Minis-

Staatsbegroting voor het dienstjaar 1861.

(Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs.)

ters om, blijft hij het vertrouwen van het geëerbiedigd Hoofd van den Staat en der Vertegenwoordiging bezitten, in zijne begrootingen juist door die onderscheiding te toonen, dat hij het oog heeft op hetgeen uit den aard slechts tijdelijk, niet doorlopend zal wezen. Voor latere inzigten kan hij niet instaan, daaromtrent geene verzekeringen geven, ofschoon deswege, wat het stelsel van verdediging betreft, bij hem zeer weinig vrees bestaat; maar wat het maaksel der geweren en dergelijke, nieuwe van soortgelijken aard aangaat, mag hij niet onopgemerkt laten, dat dit alles niet van het goedvinden van een Minister afhangt, maar aan de vorderingen der wetenschap onderworpen is, welke vooraf niet zijn te bepalen. Zoo zijn de vuursteengeweren door die met percussie vervangen; de gladde loop door den getrokken loop; de ronde kogel door den puntkogel, en vele wijzigingen meer, welke men onmogelijk slechts voor kennisgeving kan aannemen, maar wel gedrongen is te volgen, om de overmagt, tegen welke men vermoedelijk zal te strijden hebben, met ten minste even goede en deugdelijke wapenen te kunnen bevechten.

De Minister betreurt het, dat enkele leden, die voor de onlangs verhoogde begroting van Oorlog voor 1860 hadden gestemd, zich thans tegen de voorgestelde zouden moeten verklaren, omdat in hun oog eene te groote uitbreiding aan de *active* strijdkrachten werd gegeven. Hij vleit zich dat zij op dit gevoelen zullen willen terugkomen, wanneer zij in aanmerking nemen, dat die uitbreiding niet is eene uitzetting der middelen van verdediging, nu eerst bij de zamenstelling der tegenwoordige begroting opgekomen, maar een gevolg van het door den Minister aan de Vertegenwoordiging blootgelegd systeem, dadelijk na het aanvaarden zijner betrekking, toen hij gezegd heeft, verbeteringen in het bestaande te willen invoeren, die noodzakelijk zijn ook in verband tot de *passive* strijdkrachten; want hij hecht er aan vertrouwen in te boezemen door het vasthouden aan de eenmaal door hem medegedeelde plannen, en daardoor niet alleen het vertrouwen te behouden van een aantal leden, die zich, blijkens de 4de zinsnede dezer paragraaf, welwillend voor hem hebben verklaard, maar ook van die, welke, blijkens de 5de zinsnede, toestemden dat de Minister op een vasten grondslag bouwde, al mogt dit gevoelen ook niet zonder restrictien zijn geuit.

§ 4. Het zij verre van den Minister dat hij de tegenwoordige begroting alleen uit het oogpunt van den tegenwoordigen toestand van Europa zou willen doen beoordeelen en dien ten gevolge doen aannemen. Het is, met uitzondering der buitengewone uitgaven onder § 1, punt 1, 2 en 3 der Memorie van Toelichting bedoeld, eene normale begroting, die geenszins op zeer ernstige politieke toestanden is gebaseerd, maar alleen aan de gewone behoeften van 's land verdediging voldoet. Met eenig vertrouwen meent hij er echter te mogen bijvoegen, dat, bij mogelijke gebeurtenissen, eene uitbreiding met minder opofferingen en meer geleidelijk dan vroeger tot stand zal zijn te brengen; iets dat, bij eene minder goede inrigting van het leger voor vredestand, wel eens, doch dan zeker te laat, kan blijken aan onoverkomelijke bezwaren onderhevig te zijn; en wanneer de Minister op die mogelijke gebeurtenissen heeft gewezen, dan was het uitsluitend met het oog op de vrij algemeen heerschende overtuiging, die ook de zijne is, dat op vele punten, 's lands defensie betreffende, thans meer spoed behoort te worden aangeraden, dan in volkomen rustige tijden noodig is.

Men moge daaromtrent een ander gevoelen aankleven en de toekomst zonder eenige bezorgdheid inzien, de Minister kan dat gevoelen eerbiedigen, doch het zou hem diep leed doen indien het vrijnoedig niten zijner gedachten op dit punt hem immer kon doen verdenken van eene voorspiegeling van mogelijke gevaren als middel tot het aannemelijk maken van een hooger eindcijfer. De Minister beoogt een vasten grondslag, ook dan wanneer er alle hoop is op het behoud van den vrede. Naar zijne overtuiging loopt men evenzeer gevaar met zich dien vrede te vast voor te spiegelen, en daardoor, gelijk oudtijds veelal gebeurde, 's Rijks defensie te verwaarloozen, als dat men zich al te zeer voor oorlog beducht maakt en, op grond daarvan, overdreven inrigtingen van defensie zou willen tot stand brengen. Maar er moet niet alleen een vast plan van verdediging zijn; dat plan zou weinig baten indien niet de middelen om het toe te passen aanwezig waren. Daarvan hangt de veiligheid van den Staat, en daarmee van personen en eigendommen af. Oordeelt men dat die middelen worden overdreven, dan moet de tegenwoordige begroting worden afgestemd, want dan is zij, met de buitengewone uitgaven daarin vervat, te hoog. Doch de Minister kan van zijn plan niet afzien, ook niet van eene gelijke behandeling der begroting van het Xde hoofdstuk voor volgende jaren. Hij legt daarvan hier de verklaring af, met de betuiging dat hij te veel achtung heeft voor 's lands Vertegenwoordiging, en ook voor zich zelve, dan dat hij zich ooit aan dubbelzinnigheid zou willen schuldig maken, zoo

als, volgens de bestrijders van het eindcijfer, in de eerste zinsnede der Memorie van Toelichting zoude heerschen. Hij voor zich kan tot het vroegere lagere eindcijfer niet terugkeeren, hetwelk alleen zou worden verhoogd door hetgeen voor levensmiddelen, fourrages en dergelijke meer moet worden betaald dan voorheen. Hij moet eene raming kunnen opmaken naar de wezenlijke behoeften, in een tijd vooral dat de financiële middelen er nog zijn en, hoe men ook over den mogelijken loop der gebeurtenissen moge denken, de zekerheid van niet onvoorbereid door die gebeurtenissen te kunnen worden verrast, in het oog ook van den minst bezorgde, de beste, zoo niet de eenige ware geruststelling voor de toekomst is.

§ 5. Met betrekking tot den maatregel, om de miliciens tot hunne eerste oefening in het vervolg slechts vijf in plaats van zes maanden onder de wapenen te houden, stemt de Minister volkomen in met die leden, welke als hun gevoelen hebben doen kennen, dat zes maanden evenzeer onvoldoende zijn als vijf om een reerut tot een in alle opzichten goed soldaat te vormen, en dat tot bereiking van dit oogmerk althans twee jaren onafgebroken oefeningstijd vereischt zouden worden. Met de eerste afriktiging der miliciens wordt dan ook niet meer beoogd, dan hen in de behandeling der wapenen en de voornaamste pligten van den soldaat, zoo in de vestingen als te velde, voor zoo verre te oefenen als noodig is om, gesteund door een goed kader, in oogenblikken van gevaar aan de verdediging van het Vaderland al dadelijk op doeltreffende wijze deel te kunnen nemen. Wierden vroeger daartoe zes maanden oefening gevorderd, door eene belangrijke vereenvoudiging van het exercitie-reglement, in het bijzonder door het opheffen van eenige moeilijke wel te missen handgrepen, is tot de afriktiging van de recruten eene tijdwinst van ongeveer eene maand verkregen. Deze maand had voorzeeker aan andere nuttige oefeningen kunnen worden besteed, doch met het oog op het eindcijfer der begroting en op de belangen der miliciens, heeft de Minister gemeend zich met de vroegere en thans evenzeer te verkrijgen resultaten omtrent de oefening dezer categorie van militairen te kunnen tevreden stellen, en dan ook die tijdwinst ten voordeele van de schatkist en van de lotelingen te moeten aanwenden.

§ 6. Niet minder dan zijne voorgangers erkent ook de tegenwoordige Minister de wenschelijkheid van een naauwer verband tusschen het leger hier te lande en dat in Indie. Omstandigheden ten eenen male onafhankelijk van den wil dezerzijds hebben zich echter daartegen steeds verzet, terwijl zelfs maatregelen, die als eene eerste schrede op den weg om dat naauwere verband tot stand te brengen konden worden beschouwd, al spoedig weder hebben moeten worden geschorst. Toen, namelijk, voor weinige jaren aan officieren van het leger hier te lande de gelegenheid werd opengesteld om voor vijf jaren in Indie te gaan dienen, werd die maatregel door het leger alhier met genoeg vernemen. Niet minder dan 35 officieren maakten van die gelegenheid gebruik om hunne ondervinding in Indie te gaan verrijken, waarvan er later 8 definitief bij het Indisch leger zijn overgegaan.

Overwegende bezwaren, welke zich in Indie schijnen te hebben opgedaan, en waarvan de Minister van Oorlog de gegrondheid slechts onvolkomen kan beoordeelen, hebben er toe geleid om dien maatregel te staken.

Het tijdelijk hier te lande doen verblijven van eenige vreemdelingen, voor de koloniale dienst aangeworven, staat met het denkbeeld van eene naauwere vereeniging der legers niet in het minste verband. Die maatregel, op aanzoek van den Minister van Kolonien genomen, had voornamelijk ten doel om, echter met behoud dier hulpsbron, het vreemde element in Indie voor het oogenblik niet te zeer te vermeerderen, en het ook voor den vervolg slechts door bestanddeelen te versterken, reeds eenigermate met taal, zeden en gewoonten van Nederland gemeenzaam gemaakt en als 't ware verbroederd. Door het staken dezer dagen van de werving, waaruit de vreemdelingen herkomstig waren, zal die zaak van zelf vervallen. Het was een geheel tijdelijke maatregel. Het handgeld, de werfkosten der vreemdelingen, zijn uit de koloniale fondsen voldaan. Gedurende den tijd echter, dat zij bij het leger hier te lande zullen dienen, worden zij als gewone vrijwilligers van dat leger beschouwd, behandeld en betaald. Eerst nadat zij, ten einde hunne eigenlijke bestemming naar Indie te volgen, naar het koloniaal werf-depôt worden opgezonden, komt hunne soldij enz. weder ten laste der koloniale fondsen, zoo als dat met alle vrijwilligers plaats heeft, die bij de koloniale dienst overgaan.

Wat de bedoelde vreemdelingen betreft, is het overigens van genoegzame bekendheid, dat velen hunner uit hunne standplaatsen die, in het belang hunner gezondheid, hun aanvankelijk in Noordbrabant waren aangewezen, zijn gedeserteerd, ten gevolge waarvan zij later naar Vlissingen, den Helder enz. zijn overgebracht,

waardoor de gelegenheid tot desertie hun zooveel mogelijk is afgesneden. Hebben sommige dier manschappen zich ook reeds vroeger door goed gedrag onderscheiden, anderen daarentegen hebben verzet tegen de krijgstuicht doen blijken, zoodat, alles te zamen genomen, het geheel staken van den maatregel niet anders dan in het algemeen belang van de dienst hier te lande beschouwd kan worden.

Hoe minder gunstige resultaten de vreemdelingen-werving oplevert, hoe meer noodzakelijk het is, de werving van Nederlanders te bevorderen. De Minister is daarvan zoo overtuigd, dat hij dan ook niets onbeproefd laat, wat den overgang bij de koloniale dienst van vrijwilligers uit het leger kan aanmoedigen. Met niet minder leedwezen dan bevreemding zag hij daarom, dat het denkbeeld heeft kunnen opkomen, als of zulks niet het geval ware, ja dat die overgang zelfs tegenwerking zou ondervinden. Die geheel ongegronde opvatting kan alleen het gevolg zijn van onware, van valsche berigten, waartegen hij met al de kracht der waarheid moet opkomen. Nog ten verleden jare is, in overleg met den Minister van Kolonien, de premie voor dien overgang aanmerkelijk verhoogd, en telken jare worden de chefs der corpsen op nieuw herinnerd, dat de gelegenheid tot overgang van onderofficieren en manschappen openstaat. De aanvragen daartoe worden steeds aan het Departement van Oorlog opgezonden, waarop alsdan de Minister zelf beslist en onmiddellijk de afdoening volgt, en het is juist daarom, dat hij hier plegtig kan verklaren, dat, wat de soldaten betreft, geene anderen worden afgewezen, dan zij die, door meer of minder ingewortelde neiging tot misbruik van sterken drank, volstrekt geen waarborg opleveren dat zij in de tropische gewesten, waar het misbruik nog veel verderfelijker werkt, eenigerhande dienst zullen bewijzen. In den loop van dit jaar zijn weder 610 onderofficieren en soldaten bij het Oost-Indisch leger overgeplaatst. Slechts 38 aanvragen van soldaten zijn afgewezen, waarvan nog aan het meerendeel de vergunning is gegeven, om, bij verbeterd gedrag, na een bepaalden tijd, bijv. van zes of drie maanden, zich andermaal aan te bieden. De inwilliging der aanvragen van de onderofficieren en korporaals regelt zich natuurlijk naar de in Indie bestaande behoefte. De lust tot overgang bij dat kader is steeds levendig, zoodat die van velen tot een volgend jaar moet worden uitgesteld.

Ofschoon voor de officieren de gelegenheid om tijdelijk (voor 5 jaren) naar Indie te gaan, is gesloten, zoo blijft toch ook onder dezen de lust om daar te dienen steeds levendig, getuige dat in den loop van dit jaar niet minder dan 23 2de luitenants bij het Indisch leger zijn overgeplaatst.

Bij deze paragraaf is ook de vraag gedaan, of niet nog in andere rigting iets tot versterking van het Nederlandsch element in het Indisch leger is te doen, en tevens op openbare geschriften, die zaak betreffende, gewezen. Men zal in de waarde van die geschriften, waarin veelal onbekendheid met zaken, die op het behandeld onderwerp toch grooten invloed moeten uitoefenen, doorstraalt, niet treden, en alleen aanmerken dat de beste bron tot aanvulling van het Indisch leger is de staande krijgsmacht hier te lande. Ware daarbij het getal vrijwilligers steeds compleet, het zou voorzeker aan genoegzame stof voor het Indisch leger niet ontbreken; doch reeds het eerste schijnt, voor alsnog, niet wel te bereiken, zoodat het laatste, het erlangen van een voldoende aantal vrijwilligers voor de koloniale dienst, steeds met vele bezwaren zal gepaard gaan.

Intusschen wenscht de Minister niets liever dan dit, zooveel in zijn vermogen is, voortdurend te helpen bevorderen.

§ 7. Behalve de onderofficieren en manschappen, die, hierboven vermeld, voor de dienst in Oost-Indie zijn bestemd geworden, zijn er nog 93 naar West-Indie uitgezonden, zoodat er in den loop van het jaar gezamenlijk 733 onderofficieren en manschappen uit het leger bij de Indische dienst zijn overgegaan.

Alhoewel het moeilijk is uit te maken, waaraan de meer gunstige uitkomsten van de werving in den laatsten tijd zijn toe te schrijven, hetzij dan aan de vermeerdering van soldij en het verleen van chevrons bij reëngementen, dan wel aan andere omstandigheden, als daar zijn: de verhooging van de handgelden en premien, zoomede van de aanbrenggelden, benevens de vermeerdering van het ration brood en de algemeene verhooging der soldijen, — zeker is het dat het getal van gereëngageerde en wel vooral van nieuw aangeworven vrijwilligers zeer noemenswaardig is vermeerderd.

Terwijl toch in het tijdvak van 15 maanden, voorafgaande aan den datum van 1 April 1859, toen het besluit betrekkelijk de chevrons en de daaraan verbonden verhoogde soldij in werking is getreden, zich 1223 tot ontslag gerechtigde militairen hebben gereëngageerd, en in dat tijdvak 1307 vrijwilligers bij het leger zijn aangenomen en 1021 miliciens bij de staande armée zijn overge-

gaan, hebben zich in een zelfde tijdvak sedert gemelden datum 1173 tot ontslag gerechtigden gereëngageerd, en zijn van 1 April 1859 tot 1 Julij 1860 een aantal van 1774 vrijwilligers aangenomen en 1785 miliciens bij de staande armée overgegaan.

In gereede voldoening aan den wensch, verder bij deze paragraaf geuit, wordt hierbij gevoegd eene opgave van het getal der aanwezige en ontbrekende vrijwilligers bij het leger en van het aantal miliciens onder de wapenen tot aanvulling van het incompleet van vrijwilligers, benevens de verlangde opgave omtrent de paarden. Aan den wensch, om voor het vervolg zoodanige opgave in het algemeen reeds bij het indienen der begrooting te ontvangen, zal worden voldaan.

§ 8. De vermeerdering van het ration brood is een van die maatregelen, die bij de corpsen algemeen genoeg hebben te weeg gebracht. Het moge waar zijn, dat eenige der oudere manschappen zich met het vroegere ration konden tevreden stellen; het overgrootste meerendeel, uit jeugdige menschen zamengesteld, had daaraan veel te weinig en nuttigt het tegenwoordige ration met graagte. De Minister heeft zich daarvan herhaaldelijk overtuigd, niet alleen door het inwinnen van velerzijdsche berigten nopens die aangelegenheid, maar ook door een opzettelijk onderzoek ter gelegenheid van het bezoeken van verscheidene kazernen.

§ 9. Al ware het ook niet dat de Minister, naar zijne innige overtuiging, zich volkomen moest vereenigen met het gevoelen van die leden, die het denkbeeld om de troepen van den Staat aan publieke werken te doen arbeiden geheel onraadzaam noemen, dan nog zou het verwezenlijken van dat denkbeeld in de gegeven omstandigheden wel van zelf onmogelijk wezen. Immers uit gebrek aan vrijwilligers is men genoodzaakt een groot aantal miliciens onder de wapenen te houden. Ook dezen zouden in den bedoelden maatregel begrepen moeten worden, en in dat geval zouden de lotelingen aan den vrijen arbeid worden onttrokken om aan gedwongen arbeid te moeten deel nemen.

Wat het ten slotte dezer paragraaf vermeldt betreft, ongetwijfeld zouden de officieren der genie bij de aan te leggen spoorwegen zeer goede, zelfs uitstekende diensten kunnen bewijzen. Maar behalve dat die officieren daarmede reeds van zelf in vele opzichten zullen zijn gemoeid, en hunne diensten voor hun eigenlijk dienstvak thans meer dan ooit gevorderd worden, zou ook art. 12 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128) hier in den weg staan, daar de meeste officieren toch ongezind zouden wezen hunne ancienniteit op te offeren. Een officier intusschen heeft het gedaan aanbod, om bij den aanleg der spoorwegen geëmployeerd te worden, aangenomen en is dan ook geplaatst.

§ 10. Aangezien boven en behalve de in deze paragraaf aangevoerde drukfeilen nog eenige andere in de toelichtende staten zijn opgemerkt, zoo wordt, ter voldoening aan het te kennen gegeven verlangen, hierbij eene nota gevoegd, waarin die drukfeilen zijn aangewezen.

1ste AFDEELING. — Kosten van het departement.

Art. 2. Meermalen is de inrigting van het Departement van Oorlog bij de behandeling der begrooting van het Xde hoofdstuk besproken. Ook nu weder wordt zij als te omslagtig en te kostbaar beschouwd, althans naar het oordeel van verscheidene leden. Aan den Minister komt dat oordeel zeer begrijpelijk voor, vermits hij bij zijne optreding aan het bestuur der zaken in dezelfde meening deelde, en niet alleen hij, maar onderscheidene van zijne voorgangers met hem. Daarom is ook dat onderwerp door hem naauwlettend nagegaan; doch hoewel hij zich niet onteinst dat de buitengemeen drukke werkzaamheden, die in den loop dezes jaars het departement hebben bezig gehouden, op zijn oordeel ten deze zoeken invloed hebben moeten uitoefenen, zoo heeft het onderzoek omtrent de mogelijkheid om het personeel het departement eenigzins beduidend te verminderen, hem genoegzaam van het tegendeel overtuigd.

Zoo als de Minister bij § 2 der Memorie van Toelichting te kennen gaf, wenscht hij, in zoover dit met het behoud eener behoorlijke controle mogelijk is, werkzaamheden, die niet volstrekt bij zijn departement behoeven te worden behandeld, aan de bevelhebbers der militaire afdeelingen op te dragen. De ondervinding moet echter leeren in hoe verre dit nog verder kan worden uitgestrekt dan reeds is geschied. De zaak is nog in den aanvang, en met zorg zal hij zijne aandacht op deze aangelegenheid blijven vestigen.

Het Departement van Binnenlandsche Zaken is ongetwijfeld zeer omvattend; doch wanneer men hier niet bij uitsluiting de aandacht vestigt op het aantal der onderdeelen, die tot een departement in betrekking staan, maar inzonderheid ook in aanmerking neemt in hoeverre die onderdeelen bij dat departement regtstreeks moeten

worden behandeld en afgedaan, dat is in welke mate zij daar werk verschaffen, dan zal de vergelijking tusschen het getal ambtenaren aan de beide Departementen, van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog, ongetwijfeld minder bevreemding wekken.

Reeds meermalen is er op gewezen hoedanig de vroegere samenstelling was, toen er een commissariaat van Oorlog, eene generale intendantie voor de administratie der armée, een departement van den grootmeester der artillerie en eene algemeene directie der genie, alle als afzonderlijk werkende lichamen bestonden, hetgeen thans alles bij het Departement van Oorlog is vereenigd. Bovendien zijn er bijna geene raderen van het staatsbestuur waarmede dat departement niet voortdurend in aanraking komt, terwijl het inzonderheid voor de belangen der kolonien met vele en belangrijke werkzaamheden is belast, die in den laatsten tijd boven mate zijn toegenomen.

Om zich verder nog meer in de bijzonderheden te overtuigen dat bij het Departement van Oorlog de werkzaamheden uitgebreider zijn dan eene oppervlakkige beschouwing die doet voorkomen, behoeft men daarvan slechts de omschrijving na te gaan, zoodanig als die thans in eene officiele bron, den Staatsalmanak, voorkomen, waarbij de onderwerpen in behandeling geenszins overdreven zijn voorgesteld, maar waarbij vooral niet heeft kunnen worden gewezen op hunnen omvang, welke zeer groot is, en in geen deele uit een streven naar centralisatie voortvloeit, maar uit de groote verscheidenheid van onderwerpen, die om zoo te spreken, en gelijk reeds hierboven is aangemerkt, in al de raderen van het staatsbestuur ingrijpen.

Daarbij komt een voornaam bezwaar, gelegen in het overgroot aantal personen waarmede het Departement van Oorlog in aanraking komt. Zoo vordert het aanhouden en bijhouden der stamboeken een vrij aanzienlijk getal schrijvers, omdat de militairen, bij het leger dienende, ook de miliciens en zij die bij het leger in de kolonien overgaan, niet enkel *numeriek*, maar *nominaal* op die stamboeken voorkomen, van het begin hunner in-dienst-treding af tot het uiteinde toe. Ditzelfde is ook toepasselijk op de verificatie der monsterrollen, de verpleging in de hospitalen enz., de pensioenen en de onderstanden. En die aanraking met personen duurt niet slechts kort: zij loopt over een tijdvak van 50 en 60 jaren, en men kan bij eenige berekening van het getal personen die tot het leger in betrekking hebben gestaan nagaan hoe groot daarvan de massa is, en het getal van hen die deswege belangen hebben in te brengen, of waaromtrent nasporingen zijn te doen. Dit alles zou zeer wel den toets van een naauwgezet onderzoek kunnen doorstaan.

Dat de Minister bij het ter sprake brengen eener voorgenomen regeling, waaruit in de gevolgen eene bezuiniging van f 10 000 zal ontstaan, verklaard heeft dat die bezuiniging vooreerst niet zal worden gevoeld, omdat in nagenoeg gelijke evenredigheid het bedrag der pensioenen wordt vermeerderd, dit heeft hij gedaan omdat hij die bezuiniging in geen gunstiger licht wilde plaatsen, en om aan de waarheid getrouw te blijven.

Ten opzichte der vergelijking met het veelomvattend Departement van Binnenlandsche Zaken moet hier nog worden teruggekomen op eene vroeger gemaakte opmerking, dat onder de *kosten van het Departement van Oorlog* begrepen zijn die van het *topographisch bureau*, met een personeel van 18 ambtenaren, die even weinig ten bate van het werkzaam personeel van het Departement van Oorlog strekken, als ten aanzien van dat van Binnenlandsche Zaken de ambtenaren en bedienden der *Algemeene Landsdrukkerij*, die wel onder dat departement ressorteren, maar daarvan geen integreerend deel uitmaken, zoo als intusschen het *topographisch bureau* bij het Departement van Oorlog.

Dit is evenzeer het geval met de ambtenaren van het *Bureau van den Inspecteur der Geneeskundige Dienst der landmagt*, ten getale van 5, die voor het departement evenmin werkzaam zijn, als het personeel dat aan de inspecteurs der verschillende wapens verbonden is. Wel had men daarom een oogenblik er aan gedacht om het personeel der beide voornoemde inrigtingen van het departement, als daartoe niet rechtstreeks behoorende, af te scheiden, zoo als daartoe reeds vroeger het voornemen bestond; doch de Minister heeft daarvan afgezien, om zich niet het voorkomen te geven als of hij door schijnbare verminderingen aan het verlangen tot bezuiniging wilde beantwoorden. Trekt men intusschen de voormelde ambtenaren, ten bedrage van 23, van het personeel van het departement af, dan vermindert dit reeds tot 112, en neemt men in aanmerking het benooid getal geëmploijeerden die, om redenen hiervóór vermeld, zich niet met redactie, maar met het bijhouden der stamboeken, de verificatie der monsterrollen enz. bezig houden, dan zal het eigenlijk kader van ambtenaren bij het Departement van Oorlog niet zoo groot worden bevonden.

De burgerlijke ambtenaren worden, in den regel, door militairen vervangen; doch hierop bestaan uitzonderingen, vermits uit de

militairen ook burgerlijke ambtenaren worden getrokken, wanneer zulks met de belangen van de dienst bestaanbaar is.

De vergelijking tusschen de tractementen van de chefs der bureaux bij het Departement van Oorlog en dat van Binnenlandsche Zaken valt niet tegen te spreken, maar die ongelijke verhouding bestaat niet enkel bij het Departement van Oorlog.

Ook zal het geen betoog behoeven, dat men bij het laatste departement geene burgerlijke ambtenaren kan opleiden tot het behandelen der zaken van militairen aard, zoo en in dier voege als dit voor de onderscheidene wapens wordt gevorderd. Deze inrigting is niet nieuw; zij heeft sedert jaren zoo bestaan en goede vruchten gedragen.

Wat betreft het opklimmen der militairen die aan het hoofd der bureaux staan tot hooge rangen, die bevordering is op zich zelve eenigermate afgescheiden van hunne positie bij het departement. Zij blijven een deel uitmaken van het leger en kunnen, wat hunne rangsverhooging aangaat, niet achter worden gesteld omdat zij bij het departement werkzaam zijn. Hunne positie zou dan betrekkelijk zeer ongelukkig wezen, en de Minister zich spoedig van hunnen bijstand verstoken zien, daar het bezwaarlijk van hen zou kunnen worden gevergd, om zich, ten behoeve van het departement en ten koste van hun persoonlijk belang, een zittend leven en zeer ingespannen arbeid te getroosten. En wat de moeilijkheid betreft welke hun rang voor den Minister zou opleveren, die is te hunnen aanzien evenmin aanwezig, als zij dit is ten aanzien van die autoriteiten, welke, ofschoon in hooger militaire rang dan de Minister, echter aan zijne bevelen onderworpen zijn. Elk militair kent te dien opzichte te zeer zijne verplichting tot ondergeschiktheid, dan dat dit tot eenige botsing zou kunnen aanleiding geven. Overigens is de meerdere of mindere zelfstandigheid van eenen Minister geheel van de meerdere of mindere vastheid van zijn karakter afhankelijk, en waar zij integendeel naar den hooger en lageren rang der ondergeschikte ambtenaren zou moeten worden afgemeten, daar kan men verzekerd zijn dat zij nimmer aanwezig was of zal zijn. Met opzigt tot de aanmerking, dat door de leden, die de bovenstaande bedenkingen in het midden bragten, dan ook volstrekt geene waarde werd gehecht aan den aftrek van f 64 500, die op het cijfer der kosten van het departement plaats vindt, hieromtrent moet worden aangevoerd, dat die aftrek in der tijd door de Verteenwoordiging is verlangd en, ter voldoening aan dat verlangen, steeds wordt opgegeven.

Het bij deze afdeling aangemerkte aangaande den onjuisten aftrek der tractementen is in de nota, hiervóór bij § 10 vermeld, ter rectificatie aangewezen; en wat nu betreft het verschil tusschen het getal van 5 luitenants der infanterie en 1 luitenant der artillerie op den toelichtenden staat voor het departement uitgetrokken, terwijl er slechts 3 luitenants bij den staf der infanterie (art. 9) en geen bij den staf der artillerie (art. 11) voorkomen, hieromtrent zij gezegd, dat men bij artt. 9 en 11 het getal officieren heeft gesteld dat bij het opmaken der begrooting (1 Augustus) bij de gemelde staven als werkelijk bij het Departement van Oorlog gedetacheerd werd gevoerd, terwijl op den toelichtenden staat van het departement ook die officieren zijn gebragt, die bij het uitvallen der burgerlijke ambtenaren na 1° Januarij aanstaande de plaatsen der laatstbedoelde zullen innemen.

IIde AFDEELING. — Staf van het leger, administratie der armée enz.

Art. 4. Ten aanzien van de opheffing der brigades, ook ten verleden jare in het Voorloopig Verslag omtrent het Xde hoofdstuk der Staatsbegrooting aanbevolen, werd in de betrekkelijke Memorie van Beantwoording door den Minister, onder andere, gezegd:

„Zoodra men zal zijn overgegaan tot het meer bepaald aanwijzen van vaste standplaatsen aan de verschillende wapencorpsen, zal het in overweging komen, of en in hoe verre de indeeling in brigades dient te worden bestendigd tot bereiking van het boven omschrevene [eene voldoende concentratie der brigade], en zoo dit niet mogt kunnen worden verkregen, of men dan, even als vroeger, de troepen onder bevel van territoriale kommandanten zal stellen.”

Nu heeft de aandachtige overweging van de zoo moeilijke en ingewikkelde zaak der garnizoens-indeeling den Minister de volstrekte onmogelijkheid doen blijken, om die indeeling met de brigade-formatie in eenigzins voldoende verband te brengen; en aangezien nu bovendien de ondervinding hem spoedig heeft geleerd, dat daarmede tevens het doel dier formatie, het enig nut daaruit te trekken verloren ging, zoo bleven slechts de nadeelen bestaan eener regeling, waarbij nagenoeg alle zelfstandigheid en werkdadigheid der brigade-generaals op den achtergrond verdwenen. Zij werden, indien de Minister zich zoo eens mag uitdrukken, eenvoudig de kanalen eener omslagtige correspondentie,

eene weinig opwekkende stelling, welke door het meerendeel der opperofficieren diep werd gevoeld.

Daarbij had de regeling van den werkkring der generaals in het algemeen nog een ander nadeel, te gevoeliger wanneer hun getal, gelijk bij ons, uiterst beperkt is. Bestemd om in tijd van oorlog uit de drie wapens te zamen gestelde corpsen aan te voeren, bleven zij in vredestand aan de wapens waartoe zij niet behoorden nagenoeg ten eenen male vreemd; eene omstandigheid die, bij wijze van terugwerking, tusschen de verschillende wapens een geest van afzondering moest in stand houden, welke de wording van het leger tot een krachtig zamenwerkend geheel, te meer noodig wanneer dat leger klein is, zoo zeer in den weg staat; een geest die welligt nog eenigen tijd zijne afkeurende stem tegen de nieuw ingevoerde regeling zal doen hooren. Eindelijk, voor zoover niet eene speciale roeping hun daartoe de gelegenheid opende, of wel bijzondere lust hen daartoe aanspoorde, bleven zij, die eenmaal kunnen geroepen worden om bij de verdediging des lands de operationen, hetzij geheel, hetzij voor een gedeelte te besturen, aan de kennis der defensie grootendeels vreemd, en het behoeft niet te worden gezegd welke schromelijke gevolgen eene onwetenschap zou kunnen hebben, die voortaan niet meer zal kunnen of mogen bestaan; te meer daar de Minister zich zal beijveren om voor allen die met enig belangrijk bevel zijn belast, de bronnen te openen waaruit eene volledige kennis van 's lands defensie kan worden geput.

Het verkrijgen eener gewenschte decentralisatie, gepaard aan eenvormigheid, regelmatigheid en vereenvoudiging van de dienst; het verschaffen aan de generaals van de zoo noodige zelfstandigheid en een nuttigen werkkring, die tot werkdadigheid en leven opwekt; hen krachtens de hun opgedragen dienstverrigtingen met de verschillende wapens in aanhoudende betrekking te stellen en met de landsverdediging bekend te doen worden, — dat alles heeft men met het instellen der militaire afdeelingen getracht te bereiken, en de Minister houdt zich overtuigd, dat, wanneer de onderscheidene militaire autoriteiten aan den tegenwoordigen gang van zaken gewoon en in den geest der daartoe betrekkelijke voorschriften doordrongen zullen zijn, deze maatregel eene belangrijke vereenvoudiging in het algemeen beheer van het leger zal ten gevolge hebben, en tevens eene regelmatigheid, waarvan eerst in oorlogstijd de groote voordeelen ten volle zouden uitkomen.

Bij de verdeeling van het Rijk in de bedoelde afdeelingen moest ook zooveel mogelijk op het te houden territoriaal bevel worden gelet, vooral met het oog op het militiewezen, om daarin geene verwarring te brengen; doch de Minister, het zij met de meeste bescheidenheid gezegd, heeft niet zonder bevreemding kennis genomen van de opmerking van verscheidene leden, welke die verdeeling als zuiver territoriaal hebben beschouwd en buiten verband met de verdedigingslijnen. Integendeel, dat verband is, zooveel slechts eenigzins mogelijk, in het oog gehouden, gelijk reeds uit eene vlugtige beschouwing kan blijken.

Zoo bevat de 6de afdeeling — Friesland, Groningen en Drenthe — het gedeelte des Rijks, waarvan de verdediging afzonderlijk en secundair is.

In de 2de afdeeling — Gelderland en Overijssel — bevinden zich de linie van den IJssel, de Betuwe en de Waal, welke stellingen onderling in het naauwste verband staan.

De 4de afdeeling — Noordholland en Utrecht — met de voorafgaande in onmiddellijke betrekking, bevat de linie van de Grebbe, het voornaamste deel der Nieuw-Hollandsche linie en die van Amsterdam; derhalve met de 3de afdeeling — Zuidholland — waartoe het gedeelte der Nieuw-Hollandsche linie tusschen de Lek en de Merwede behoort, de centrale stelling van Holland.

Tot die beide afdeelingen, de 3de en 4de, behoort bovendien de verdediging onzer kusten, van de Vlietstroomen tot de monden van de Maas, dat is het hoofddeel der kustdefensie, die voor de 6de afdeeling en de 5de aan de andere zijde slechts van secundaire aard is.

De laatstgenoemde afdeeling — Zeeland, — waaraan bij de verdediging in het algemeen eene geheele secundaire en toch in sommige opzichten belangrijke rol is aangewezen, is wegens hare geïsoleerde ligging, vooral bij strenge winters, niet bij eene der aangrenzende afdeelingen gevoegd geworden, en eveneens is de Minister overtuigd, dat het afzonderlijk bestaan der 7de afdeeling — Limburg — door hare vooruitgeschoven ligging, zich met opzigt tot de defensie voldoende laat verklaren en wettigen.

Eindelijk bevat de 1ste afdeeling het voornaamste deel van ons zuidelijk frontier en hangt, met opzigt tot deszelfs verdediging, met de 5de en 7de afdeeling te zamen.

Wat betreft de vraag, of niet aan één of meer der inspecteurs van de onderscheidene wapens tevens de betrekking van commandant eener militaire afdeeling zou kunnen worden toegekend, zoo moet de Minister doen opmerken, dat de werkkring

dier inspecteurs van te uitgebreiden aard is, dan dat zij tevens met het bevel in eene militaire afdeeling zouden kunnen worden belast; maar ten andere, dat zij regelmatig gedurende een geruimen tijd van het jaar van hunne standplaats afwezig zijn en ook, in eene militaire afdeeling het bevel voerende, de onder hunne registreesche bevelen staande troepen in het laatste ressort zouden inspecteren.

De Minister zal nimmer bezuiniging, waar het slechts eenigzins kan, uit het oog verliezen; doch hij moet hier rondborstig te kennen geven, dat hij, met de instelling der militaire afdeelingen, in de allereerste plaats verbetering heeft op het oog gehad; en moge die verbetering eenige meerdere uitgaven vorderen, dan worden die, gelijk de Minister vertrouwt, door elders verkregen bezuinigingen ruimschoots opgewogen.

In iedere afdeeling zijn de noodige officieren van den generalen staf en voor de administratie een intendant werkzaam, allen ter beschikking van den militairen bevelhebber, zoodat daardoor in elk opzigt een geheel wordt gevormd, dat tot den geregelden gang van de dienst in elk gegeven geval noodig is, en waarvan het nut eerst bij spoed vereischende omstandigheden ten volle zou worden opgemerkt. — De geringe vermeerdering van uitgaven, waarop in deze paragraaf wordt gewezen, zal wel, zoo de Minister vertrouwt, door het hierboven aangevoerde gebillijkt worden.

De staven van het leger zijn niet te uitgebreid, maar integendeel naauwlijks toereikend om bij onverhoopde omstandigheden in de eerste behoeften van de dienst te voorzien.

De vermeerdering der bureaunkosten voor de bevelhebbers in de militaire afdeelingen heeft plaats, omdat het bewezen is dat de huur van het lokaal, de belooning van de schrijvers, het vuur en licht, benevens de registers en verdere schrijfbehoeften, op verre na niet te vinden zijn uit de som, vroeger voor bureaunkosten aan de brigade-kommandanten toegekend. Dat de officieren, die als adjudant bij den Koning en de Prinsen van den bloede zijn geplaatst, in de bevordering bij het wapen, waaruit zij afkomstig zijn, blijven deelen, ligt in den aard en kan niet anders dan billijk worden genoemd; en vermits die officieren, eenmaal in die eervolle betrekking opgetreden, niet tolkens bij rangsverhooging door anderen kunnen worden vervangen, zoo is de vermeerdering van uitgaven die daaruit voortvloeit, gelijk wel van zelf spreekt, niet te ontgaan. Intusschen mag men niet vergeten dat tot dusverre slechts drie der adjudanten het tractement van hoofdofficier genieten en de vijf overigen dat van kapitein of luitenant.

Wat overigens de toelage der officieren betreft, welke sedert geruimen tijd van f 1200 op f 600 is teruggebracht, men gelooft dat die geenszins overdreven is, gelet op de meerdere uitgaven waaraan zij wegens meerdere vernieuwing van uniform enz., onderworpen zijn, en voorts ook op de omstandigheid dat zij geene schadeloosstelling wegens reis- en verblijfkosten voor gedane reizen mogen in rekening brengen.

Met betrekking tot het tractement van den generaal-majoor, gemagtigde bij de militaire commissie tot de Deutsche Bondsvergadering, gelooft de Minister niet dat in het algemeen een tractement, als zoodanig, zelfs slechts voor een gedeelte door een aan Nederland vreemden Staat zou kunnen worden voldaan. Waarschijnlijk is ook uit dien hoofde die quaestie nimmer te voren geopperd.

Art. 6. Algemeen wordt erkend hoe nuttig, hoe noodzakelijk de dienst der intendance te velde is, en in welke noodlottige omstandigheden, in den regel, een leger wordt gebragt waarbij zij in oorlogstijd te kort schiet in de zoo uitgebreide en moeilijke taak om voor de behoorlijke verpleging der troepen, de betaling, voeding, kleeding, de transporten, de hospitalen enz., te zorgen, en eene goede controle over het rigtig beheer van gelden en goederen uit te oefenen.

Dat wat niet algemeen schijnt te worden gevoeld en erkend, is de volstrekte noodzakelijkheid om daartoe in vredestand een geschikt personeel te vormen, genoegzaam talrijk om ten minste niet, bij de eerste de beste omstandigheden van buitengewonen aard, de belangrijkste voorzieningen aan geïmproviseerde en slechts half geschikte werktuigen te moeten overlaten. Zijn zulke omstandigheden eenmaal daar, ja, dan hebben de eischen, die men aan de militaire administratie stelt, schier geene grenzen, en met den meesten spoed moeten de noodige voorzieningen worden getroffen, de vele behoeften van het leger vervuld; doch wanneer er sprake is om reeds in tijd van vrede een zeker personeel daartoe op te leiden en te oefenen, voldoende om ten minste dadelijk in op behoefte eener eerste wapening te kunnen voorzien, dan worden er steeds, bepaaldelijk onder hen die niet tot de administratie van het leger behooren, deskundigen gevonden, die be-

weren, dat op het personeel van dat dienstvak nog wel wat te bezuinigen valt.

Toen in het vorige jaar eenige voorzorgmaatregelen voor te vreezen verwikkelingen moesten worden genomen, en voorzieningen getroffen, zoo tot aanschaffing van kleeding, hospitaal-goederen, kampements-effecten, als van paarden en paardentuig; toen er tevens weder eenige troepen in kampen werden verenigd en, ten gevolge van den buitengewoon ongunstigen gezondheids-toestand bij het leger, buitengewone middelen tot het inrigten van lokalen tot verpleging van zieken moesten worden daargesteld; toen daarenboven voor de dienst bij het Limburgsch bondscorps, dat in marschvaardigen staat werd gebragt, een intendant moest worden aangewezen, — toen bleek het overtuigend hoe zeer een personeel van slechts negen intendanten, reeds bij die taak met werkzaamheden meer dan overladen, indien werkelijk de wapening tot voorbereiding ten oorlog had moeten plaats hebben, ten eenen male ontoereikend zou zijn geweest om eenigzins naar behooren in de dienst te voorzien. Opeenhooping van achterlijke werkzaamheden, verwarring, vertraging en stilstand in den gang van zaken, en mitsdien tienvoudige verspilling van eenige duizenden gulden, in tijd van vrede verkeerdelijk uitgespaard, — dat alles zou niet lang zijn uitgebleven.

Bij onverwachte gebeurtenissen zijn wij in staat — en kunnen ook in het geval komen dit te moeten doen, — om onmiddellijk twee divisien infanterie, eene brigade cavalerie en zes batterijen veld- en rijdende artillerie te velde te brengen, waarbij al dadelijk negen intendanten behooren. Voor het te houden toezigt over de, dan zooveel meer uitgebreide administratie bij de corpsen, de zorg voor de betaling, de verpleging enz. van het gedeelte des legers, dat niet dadelijk te velde trekt, zijn dan zeker minstens zes intendanten noodig, terwijl men, in die omstandigheden, bij het Departement van Oorlog zeer zeker de drie officieren van dat dienstvak niet zal kunnen ontberen, die daarbij thans werkzaam zijn; en wanneer men nu al verder in aanmerking neemt, dat de zorg voor het appovianderen der vestingen mede tot den werkring der intendantie behoort, dan zal het duidelijk zijn, dat het thans daarbij aanwezig personeel van 13 officieren slechts als eene geringe kern kan worden beschouwd; eene kern die, zoodra het geheele leger op voet van oorlog wordt gebragt, voor de dienst bij het hoofdkwartier, bij de divisien en brigades, alsmede in eenige voornaamste vestingen en versterkte stellingen, tot minstens 28 officieren zal moeten worden uitgebreid.

Dit een en ander heeft er toe geleid om het zoo geringe personeel der intendantie eenigzins te vermeerderen. Ook op dit zoo gewigtig punt het verkeerde eener weleer te ver gedreven bezuiniging inziende, heeft de Minister, altoos binnen zeer matige perken, in de bestaande leemten trachten te voorzien.

Art. 8. Met opzigt tot de geschiktheid van het gebouw, oorspronkelijk voor het topographisch bureau aangekocht, neemt de Minister de vrijheid te herinneren, dat die aankoop in der tijd heeft plaats gehad, opdat de vertrekken, door gezegd bureau in het Binnenhof geoccupeerd, ter beschikking zouden kunnen komen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waaraan behoefte was. Dat van het aangekochte gebouw voor de topographie een goed gebruik is gemaakt, getuigen de kaarten welke aldaar zijn vervaardigd; doch de volkomen geschiktheid voor werkplaatsen van dien aard kan men aan een lokaal, dat eigenlijk meer voor gewoon bureau geschikt is, niet toekennen. Toen dus voor het magazijn van geneesmiddelen eene nieuwe inrigting tot stand moest worden gebragt, waarvoor ten vorigen jare reeds op de begroting voor 1860 fondsen werden aangewezen, begreep men, dat men van die gelegenheid moest gebruik maken, om daarin gelijktijdig het topographisch bureau te vestigen, als wanneer men daarvoor vertrekken van een beter licht voorzien kon verkrijgen, terwijl dan tevens het bureau der artillerie, ook uit het Voorhout kon worden verplaatst en overgebragt in het huis, alwaar thans het topographisch bureau gevestigd is, waardoor het bureau der artillerie, hetwelk een uitgebreid deel van het departement uitmaakt, alsdan meer in de nabijheid daarvan zal geplaatst zijn.

Wat nu de vraag betreft, hoe lang het nog zal duren eer de groote topographische kaart des Rijks geheel gereed zal wezen, men vleit zich dat zulks op den daarvoor bestemden tijd, in 1863, het geval zal zijn. Doch die voltooiing kan niet die gevolgen hebben welke men zich daarvan voorstelt.

Reeds in de Memorie van Beantwoording op het Xde hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1857 is gezegd geworden: »dat de gravure der topographische kaart, toen der tijd geenszins de hoofdzaak was, maar als een secundair werk bij het topographisch bureau onderhanden was genomen." Wel zal op dat tijdstip het tijdelijk personeel kunnen worden ontslagen, hetwelk om de vervaardiging dier kaart te bespoedigen in dienst is genomen, doch

de overige werkzaamheden zullen ter naauwer nood door het vaste personeel verrigt kunnen worden. De tegenwoordige inrigting bestaat sedert vele jaren. Volgens een besluit des Konings van den 20sten Januarij 1836 kunnen daarvan de onderscheiden departementen van algemeen bestuur gebruik maken, zoo als doorgaans plaats heeft, blijkbaar onder andere uit het belangrijke werk der rivierkaarten, hetwelk voor het Departement van Binnenlandsche Zaken werd verrigt; terwijl tevens aan die inrigting vele jongelieden worden gevormd, welke daarvoor anders minder gelegenheid zouden hebben, waarvan er reeds in 's Rijks overzeesche bezittingen zijn geplaatst en aldaar met goed gevolg werkzaam zijn.

Vde AFDEELING. — Militaire akademie.

Dat de Koninklijke Akademie niet onaanzienlijke uitgaven vordert, zal de Minister geenszins ontkennen; doch eene andere vraag is, of die uitgaven vermeden kunnen worden, en dan gelooft hij die vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Immers wanneer reeds in 1828 aan de dringende noodzakelijkheid is voldaan om eene instelling in het leven te roepen, die sedert een sieraad van ons vaderland is geworden, en waarvan niet alleen het leger te lande, maar ook dat in Indie de schoonste vruchten heeft geplukt en nog voortdurend plukt, dan zou men thans, meer dan 30 jaren later, nu kennis en wetenschap met reuzenschreden zijn vooruitgegaan, ongaarne het gevoelen onderschrijven, dat de opleiding aan de akademie voor de officieren, zelfs van hetgeen men eertijds noemde de niet-wetenschappelijke wapens, zou kunnen worden gemist. Integendeel, de overtuiging bestaat, dat zulks op die wapens den meest verderfelijken invloed zou hebben en dat men zich te laat zou beklagen de middelen ongebruikt te hebben gelaten, die tot de intellectuele ontwikkeling van het officierscorps daarbij ten dienste stonden. En al ware het nu ook, hetgeen de Minister niet gelooft, dat een maatregel als hierboven zeer aanzienlijke bezuiniging in de uitgaven zou opleveren, ook dan nog meent hij te mogen aannemen, dat het nooit in de bedoeling der Vertegenwoordiging zou kunnen liggen, om eenig geldelijk voordeel ten koste van het intellectueel gehalte der officieren te willen verkrijgen. Men herhaalt het, die bezuiniging zou ook geenszins tegen de groote voordeelen opwegen, welke het leger, zoo hier als in Indie, vooral in de toekomst, door de splitsing zou onder vinden. Maar zijn bovendien de uitgaven voor de Militaire Akademie inderdaad wel zoo uiterst aanzienlijk, als men bij eene oppervlakkige beschouwing zou vermeen? Gezwegen van de omstandigheid, dat bij eene wijziging, bij eene splitsing in de opleiding, verschillende uitgaven daarvoor toch bij de corpsen of elders zouden moeten worden overgebragt, zijn er weder andere zaken, welke geenszins uit het oog mogen worden verloren, maar integendeel op de beoordeeling van het hier bedoeld cijfer van zeer beduidenden invloed zijn. Immers zoolang er bij de verschillende wapens een incompleet aan officieren bestaat — en dat zal wat de infanterie en artillerie betreft nog geruimen tijd het geval zijn, — kan men de som der tractementen van de luitenants dier wapens, bij de akademie werkzaam, geheel aftrekken, vermits die officieren dan toch bij hunne wapens zouden optreden. En wat de som van f 40 000 uit de koloniale fondsen betreft, deze mag niet zoo zeer als kosten van opleiding dan wel, indien men het zoo eens mag noemen, tot het verkrijgen van grondstof, worden beschouwd. Alleen toch door het aanbieden van kosteloze opleiding is jaarlijks een redelijk getal kadetten voor de Indische dienst te erlangen. Alleen op die wijze is het mogelijk in eene bij het Indisch leger bestaande dringende behoefte eenigermate te gemoet te komen. Men is overtuigd, dat de gelden, daaraan ten koste gelegd, duizendvoudige rente opleveren. Die som van f 40 000 dient derhalve buiten rekening te blijven, wanneer er van kosten van bloote opleiding gesproken wordt; want bij het voorhanden zijn van genoegzame stof, zou die som door ouders of betrekkingen betaald en dus inderdaad worden uitgewonnen. Ook de som van f 8000, uit de begroting van Oorlog gekweten, behoort eenigermate in dezelfde categorie. Verdeeld onder ouders of voogden die, zonder dusdanige tegemoetkoming, buiten staat zouden wezen hunne zonen of pupillen aan de akademie te doen plaatsen, mag men aannemen, dat bij het vervallen van die gunst, verscheidene jongelingen voor eene admisse als kadet zouden wegvallen, van wie het leger thans bekwame officieren mag verwachten. Ook die som dan zou van de kosten der eigenlijke opleiding dienen te worden afgetrokken, gesteld altijd, dat, hetgeen wel niet immer het geval zal zijn, het getal kadetten, dat geplaatst kan worden, buitendien compleet zou wezen.

Eindelijk mag men niet voorbijzien, zoo als reeds hiervóór bij § 1 is te kennen gegeven, dat het militair onderwyzend en leidend personeel enz., bij de akademie werkzaam, bij plotselinge uitbreiding van het leger, als wanneer er aan officieren en kader zoo zeer behoefte zal wezen, van groot, van onberekenbaar nut zal

zijn, en dat men in die ernstige omstandigheden zich gelukkig zal achten daarover ten behoeve van de active strijdkrachten te kunnen beschikken; terwijl de kadetten van het 4de en zelfs voor een gedeelte van de drie jongere studiejaren mede eene niet te verwerpen versterking aan kader zullen opleveren.

Wat aangaat den wensch van eenige leden, hier uitgesproken, dat de opleiding der ingenieurs van den waterstaat weder, even als vroeger, aan de Militaire Akademie mogt plaats vinden, de Minister kan niet anders dan zich met dien wensch vereenigen, zonder daarom in eenige beoordeeling te willen treden omtrent de inrigting, welke thans bestaat.

VIIde AFDEELING. — Geneeskundige dienst.

Art. 17. De som van f 50 000, welke bij dit artikel voor geneesmiddelen enz. wordt aangevraagd, heeft de aandacht getrokken, en tot bewijs dat die som werkelijk grooter is dan de behoefte medebrengt, is daaromtrent eene berekening gemaakt, welke aanleiding heeft gegeven tot de vraag, van waar het verschil ontstaat tusschen de aangevraagde gelden en de som, door de bedoelde berekening verkregen.

Al dadelijk moet de Minister doen opmerken, dat de chirurgicale, pharmaceutische en andere behoeften, welke mede onder het onderwerp der geneesmiddelen zijn begrepen, niet alleen bestemd zijn voor en verstrekt worden ter dienste van de verschillende militaire zieken-etablissemten in het Rijk, maar dat daaronder ook begrepen zijn de gereedschappen, instrumenten, boeken, het glas- en aardewerk, alsmede het onderhoud der paarden, benodigd in het algemeen magazijn van geneesmiddelen te 's Gravenhage. De jaarlijksche behoeften aan dit een en ander vorderen dan ook hoogere uitgaven dan bij de gemaakte berekening wordt verondersteld. De som, daarvoor in het vorig jaar uitgegeven, bedraagt f 17 117,78.

Tevens moet hier ook niet uit het oog worden verloren, dat onder de eigenlijke geneesmiddelen zijn begrepen die, benodigd voor de paarden van het leger.

Verder veroorlooft de Minister zich de opmerking, dat in de bedoelde berekening de 80 000 recepten voor de elders verpleegde zijke militairen niet, maar daarentegen de 300 000 verpleegdagen in de garnizoens-infirmerien wel moeten voorkomen, terwijl het getal der recepten voor de officieren en militaire beambten, hunne vrouwen en kinderen op niet minder dan 60 000 kan worden gesteld.

Na deze opmerkingen de gemaakte berekening op den voet volgende dan, blijkt dat het getal verpleegdagen in de hospitalen bedraagt. 226 000

dat in de infirmerien 300 000

dat der officieren, militaire beambten, hunne vrouwen en kinderen 60 000

te zamen 586 000

Ieder verpleegdag op één recept per dag stellende, gemiddeld ad 6 cents per recept, geeft f 35 160,00

Hierbij te voegen de waarde der te verstrekken geneesmiddelen voor paarden, in 1859 bedragen hebbende ongeveer 2 000,00

en de chirurgicale, pharmaceutische behoeften, zoo als hiervóór meer omstandig is aangewezen, stellende op 12 840,00

dan verkrijgt men de geraamde som van . . . f 50 000,00

De geneesmiddelen, bij de Marine benodigd, worden insgelijks uit het magazijn van geneesmiddelen te 's Gravenhage geleverd en door middel van overdrachten van bezwaar gekwet.

Xde AFDEELING. — Materieel der artillerie.

Met opzigt tot hetgeen bij de eerste zinsnede dezer afdeeling omtrent de getrokken geweren is vermeld, neemt de Minister de vrijheid zich te gedragen aan de toelichtingen dienaangaande reeds door hem gegeven. Het veranderen der gewone geweren in getrokkenen zal met de meest mogelijke kracht worden voortgezet.

Het nader onderzoek der cavalerie-karabijnen, ten verleden jare bij de behandeling van het Xde hoofdstuk der Staatsbegrooting toegezegd, heeft werkelijk plaats gehad, en uit de daarbij genomen proeven is gebleken dat de bestaande karabijn als cavaleriewapen beduidende nadeelen heeft, welke intusschen meer of minder belangrijk zijn te noemen, al naar mate men de eischen voor zoodanig vuurwapen meer of minder hoog stelt. Tevens hebben echter dezelfde proeven aangetoond, dat die karabijn, mogt zij eventueel

bij de cavalerie buiten gebruik worden gesteld, een genoegzaam juist schot geeft om met vrucht elders bij de verdediging van het Rijk te worden gebruikt, mits aan dat wapen slechts een verbeterd opzet en eenige andere wijzigingen worden aangebragt. Intusschen is men tot dusverre, omtrent de vervanging der bestaande karabijnen tot geen bepaald besluit gekomen, en dat wel om de twee volgende redenen:

1°. omdat de invoering eener nieuwe karabijn in naauw verband moet staan met het aannemen van een nieuw geweer, en de proeven met dit laatste nog niet zijn afgelopen;

2°. omdat de denkbeelden omtrent het nut van een juistheidswapen voor de cavalerie minder eenstemmig zijn dan vroeger, en het gevoelen, om de karabijnen geheel door pistolen te vervangen, of wel slechts een klein gedeelte der ruiters van karabijnen te voorzien, meer en meer veld wint.

Het plaatsnemen der pyrotechnische school op zelfstandigen voet was onvermijdelijk, van het oogenblik af aan dat tot het in 't leven roepen dezer inrigting, met het oog op den vooruitgang van dit deel van het vak der artillerie, werd besloten. Wanneer die school bij de directie der artillerie-stapel- en constructie-magazijnen ware gevoegd geworden, dan zou daaronder noodwendig het een of ander belangrijk gedeelte der directie hebben geleden. Nu integendeel kon men die uitgebreide en zeer belangrijke directie eenigermate in hare werkzaamheden te gemoet komen, vermits bij het tot stand brengen der pyrotechnische school, daarbij eigenaardig het vervaardigen van slaghoedjes, van munitien en ernstvuurwerken voor de uitrusting van het Rijk, voor zoover zulks niet in de vestingen gedaan wordt, moest worden gevoegd.

Ten einde tevens een ruime keuze te hebben voor een directeur in die gewichtige betrekking, en te vermijden dat deze chef te dikwerf moet worden verwisseld, is in de organisatie van het wapen der artillerie bepaald, dat aan het hoofd der pyrotechnische school een majoor, luitenant-kolonel of kolonel kan worden geplaatst. Die chef is tevens belast met de inspectie der buskruid-fabricatie, welke betrekking voor weinige jaren nog aan een hoofd-officier der artillerie afzonderlijk was opgedragen. De tegenwoordige directeur der pyrotechnische school is eerst sedert korten tijd, naar ouderdom in rang, tot kolonel bevorderd. De omstandigheden kunnen echter medebrengen dat hij eenmaal door een majoor wordt opgevolgd.

De geopperde bedenking ten opzichte der verhouding van de uitgetrokken sommen voor den staf der pyrotechnische school tot die voor daggelden en grondstoffen voor de inrigting benodigd zal wegvallen, als men in aanmerking neemt dat de werkzaamheden bij die school voor een groot deel worden verricht door gedetacheerde militairen, aan wie geene daggelden behoeven te worden uitbetaald, en dat de som, voor grondstoffen uitgetrokken, alleen moet dienen voor den aankoop van materialen uitsluitend voor munitien, ernstvuurwerken en scheikundig onderwijs benodigd, voor zooverre zij niet in de magazijnen voorhanden zijn.

Wat eindelijk aangaat de verhooging van f 2 000 voor verlichting (in art. 21 k), deze is niet alleen het gevolg van de daarstelling der pyrotechnische school, maar ook, en wel voor een groot deel, van de omstandigheid, dat in de andere etablissementen, inzonderheid in den geweerwinkel, door het verwerken van grootere sommen, de werkuren aanmerkelijk zullen vermeerderen en mitsdien meer behoefte aan verlichting zal ontstaan.

XIde AFDEELING. — Materieel der genie.

Art. 22. Een deel der leden heeft vermeend ook nu op de slechting van eenige onzer vestingen te moeten blijven aandringen, terwijl als voorbeeld van die welke geheel zouden kunnen verdwijnen, zijn genoemd: Bergen op Zoom, Deventer, Venlo en Zutphen.

Omtrent het lot der eerstgenoemde vesting en wat van hare werken zou dienen te worden behouden bijaldien men tot slechting overging, kan geene beslissing worden genomen alvorens de digting der Ooster-Schelde en de rigting van den Zeeuwsch-Limburgschen spoorweg zullen zijn bepaald.

Intusschen moet de Minister de vrijheid nemen te doen opmerken, dat de slooping eener vesting, zoo niet geheel, dan toch in zoo ver moet worden uitgevoerd, dat de vijand zich van het overblijvende niet in zijn voordeel kunne bedienen. Het slechten eener vesting als Bergen op Zoom kost derhalve niet alleen veel geld, maar vooral ook tijd, hetgeen de vraag doet rijzen, of het thans wel raadzaam zij in het algemeen aan het slechten van vestingen te denken.

Het bevreemdt eenigzins dat met Deventer en Zutphen ook niet tevens Doesburg is genoemd. Hoe dit echter zij, die drie plaatsen zijn geene vestingen, maar slechts bruggenhoofden, die men in den vorm van stevige veldwerken zou moeten daarstellen,

indien zij niet reeds als voormalige vestingen bestonden. Die bruggehoofden zijn voor de verdediging van den IJssel volstekt noodig. Zij worden daarbij door troepen van het veldleger tijdelijk bezet en bij den terugtogt van die rivier terstond ontruimd, zoodat zij geene active strijdkrachten aan dat leger onttrekken.

Alle andere beschouwingen betrekkelijk de vesting Venlo daar gelaten, zoo gelooft de Minister niet dat het raadzaam zou zijn, het punt waar de spoorweg naar Duitschland de Maas zal snijden onversterkt te laten, veel minder nog eene vesting te sloopen, die daar reeds bestaat.

Art. 25. De meening dat er tegen het slechten van den hoofdwal van Nijmegen uit een krijgskundig oogpunt geene bedenkingen zouden bestaan is niet gegrond. Integendeel zonder reduct, dat de inwendige ruimte der verschanste legerplaats bestrijkt en den terugtogt der troepen uit de voorliggende werken kan beschermen, zou de waarde dier legerplaats zeer gering zijn, en wel verre dus dat de voorgenomen verbetering van het geretrancheerde kamp de vesting Nijmegen overbodig maakt, zal zij juist daardoor meer belang verkrijgen dan zij nu heeft.

Eene geheel andere vraag is, of niet de bestaande enceinte van Nijmegen gedeeltelijk door meer voorwaarts gelegen wallen zou kunnen worden vervangen, en dit zou inderdaad niet alleen mogelijk wezen, maar zelfs der verdediging voordeelig zijn. Het heeft dan ook bij den Minister een punt van zeer ernstige overweging uitgemaakt; doch aangezien een naauwgezet onderzoek heeft bewezen, dat eene zoodanige uitbreiding niet dan ten koste van zeer aanzienlijke sommen is te verkrijgen, zoo heeft de Minister geene vrijheid gevonden om deswege eenig voorstel te doen.

Ware dit niet het geval, hij zou zich gelukkig achten tot bevordering der nijverheid en van den handel eener zoo aanzienlijke gemeente te mogen medewerken, en den last te verminderen, die ontegenzeggelijk op de bevolking der meeste vestingen in meerdere of mindere mate drukt.

De legerplaats bij Milligen is — het valt niet te ontkennen — met opzigt tot de defensie niet gunstig gelegen, maar als oefeningsplaats voor het leger is zij allezins geschikt.

Wanneer de som, thans voor de inrigting te Milligen aangevraagd, zal zijn besteed zullen daarvoor geene, ten minste geene noemenswaardige uitgaven meer behoeven te worden gedaan; en wat betreft het vroegere derkbeeld om de legerplaats op grotere schaal aan te leggen, zoo moet de Minister al dadelijk verklaren dat zoodanig voornemen bij hem geen enkel oogenblik heeft bestaan en ook nimmer zal bestaan. Er zullen te Milligen geene gebouwen tot huisvesting van troepen worden gesticht.

De Utrechtsche of Nieuw-Hollandsche linie is voorzeker onze meest gewichtige defensielinie. Zij is volstrekt onmisbaar om met het grootste gedeelte onzer active strijdkrachten den vijand vóór en bij onze rivieren het hoofd te kunnen bieden; doch zoolang de defensive stellingen bij die rivieren niet behoorlijk tot verdediging zijn ingerigt, zoolang ook blijft de Utrechtsche linie het grootste deel van hare waarde missen, omdat zij alleen niet kan worden geacht een voldoende middel van verdediging te zijn. Bovendien is er tijd noodig tot het stellen harer inundation, en het zou dus reeds dáárom alleen noodig wezen, dat wij behoorlijk aan onze buitenliniën kunnen standhouden.

Overigens zijn de werken der Utrechtsche linie reeds zoo ver voltooid, dat zij voor eene goede verdediging vatbaar is, mits slechts de inundation zijn gesteld; en aangezien nu de middelen tot dit laatste, wat den daartoe benodigden tijd betreft, verbetering behoeven, zoo zijn juist ook dáárvóór bij deze begrooting eenige gelden aangevraagd.

Het zijn de bovenstaande beschouwingen die er den Minister toe hebben geleid om zoo spoedig mogelijk onze buitenliniën in verdedigbaren staat te brengen. Van daar, in den loop dezes jaars, de supplettoire aanvraag voor stellingen bij de Willemstad en Numansdorp, bij Heusden en 's Bosch, zoomede de gelden tot verbetering der stelling bij Nijmegen op de begrooting voor 1861 gebragt, en het voornemen des Ministers om, wordt hem daartoe tijd en gelegenheid gelaten, opvolgend voor de werken tot verdediging der Over-Betuwe en van den Boven-IJssel, en tot verbetering der Grebbe-linie, de noodige gelden aan te vragen, zonder daarom datgene uit het oog te verliezen, wat nog tot voltooiing der Utrechtsche linie behoort te worden gedaan.

XIIde AFDEELING. — Kazernering.

§ 26. Gelijk reeds bij § 3 der Memorie van Toelichting is te kennen gegeven, steunen de overeenkomsten tot het overnemen der kazernen, met de gemeentebesturen reeds grootendeels gesloten of nog te sluiten, alle op een vast en eenparig beginsel, namelijk: de aan de gemeenten behorende kazernegebouwen worden kosteloos tot militair gebruik afgestaan en voortaan ten koste van het

Rijk onderhouden. Zijn de bedoelde gebouwen niet meer voor militair gebruik noodig, dan worden zij aan de gemeenten teruggegeven in den toestand waarin zij zich op dat oogenblik zullen bevinden.

Dat eenige gemeentebesturen aanvankelijk deze zaak op andere voorwaarden wenschten te zien geregeld, laat zich gemakkelijk begrijpen, evenzeer als dat de Minister wel gedwongen was om, van zijne zijde, op voor alle gelijkkluidende voorwaarden te blijven staan. Immers hoe gezind ook tot inschikkelijkheid jegens gemeenten, die meer dan andere zich opofferingen voor de kazerneering hadden getroost, zoo kon hij toch niet met geene derzelve eene voor haar voordeeligere overeenkomst sluiten, zonder dat terstond al de overige dezelfde voorwaarden bedongen. Het standpunt der gemeentebesturen kon in deze zaak onmogelijk dat des Ministers zijn. Zij onderhandelden ieder voor zich zelve en dus geheel vrijelijk; hij daarentegen moest dit te gelijk met alle doen en kon niet geene mogelijkheid met een derzelve in schikking treden, die terstond de reeds elders gesloten overeenkomsten vernietigde en de reeds ver gevorderde onderhandelingen den bodem insloeg.

Verreweg de meeste gemeentebesturen hebben dit ook aldus begrepen en zijn in deze moeilijke en zeer ingewikkelde zaak met de meeste welwillendheid en redelijkheid te werk gegaan. Het is den Minister hoogst aangenaam deswege zijne erkentelijkheid openlijk te kunnen betuigen. Intusschen lag het in den aard der zaak, dat bij al deze onderhandelingen velerlei bedenkingen, bezwaren, tegenvoorstellen enz., en mitsdien ook veelvuldige en langdurige briefwisseling en herhaald beraadslagen onvermijdelijk waren, en het kan zijn dat dit naar buiten den *schijn* van loven en dingen hebbe aangenomen, hoe weinig ook het niet afwijken van een vast plan zoodanigen naam moge verdienen. Dat echter door den Minister jegens de gemeenten zedelijke dwang zoo zijn uitgeoefend is door geen feit hoegenaamd te staven, evenmin als dat hij immer aan eene dier gemeenten eischen heeft gedaan of verlangens geopenbaard, waaraan een gemeenteraad, die zijn pligt kent, niet zou kunnen toegeven. Dit alles kan in de individuele opvatting of verbeelding van dezen of genen hebben bestaan, zeker heeft het nimmer in de intentien van den Minister gelegen, de belangen des Rijks door onwaardige middelen te bevorderen. Mogten enkele leden vermeenen dat eene algeheele onteigening der kazernen het einde dezer aangelegenheid moest worden, de Minister deelt niet in dat gevoelen. Daardoor zouden zeer groote uitgaven, zonder wezenlijk nut, ten laste van 's Rijks schatkist komen, en hij verheugt zich dan ook dat de meerderheid der leden zich met de ten dezen opzigte door hem gevolgde handelwijze tevreden heeft getoond, terwijl het hem tevens aangenaam is hier te kunnen bijvoegen, dat de regeling dezer belangrijke aangelegenheid weldra geheel zal zijn tot stand gebragt. Wat nu het aangeduide verschil betreft tusschen hetgeen met het gemeentebestuur te Amsterdam is, en met dat te Leeuwarden zal worden overeengekomen wegens den afstand van gronden voor het stichten van kazernen, hieromtrent heeft de Minister de eer het volgende te doen opmerken.

Reeds sedert eenige jaren en vóór het tijdstip dat tot eene algemeene regeling der overname van de kazernen werd besloten, was met het bestuur der hoofdstad van het Rijk over het onderwerp der militaire gebouwen onderhandeld en, als een gevolg daarvan (en dus niet van de ten dezen jaren begonnen onderhandelingen met andere gemeentebesturen), is met genoemd bestuur eene overeenkomst gesloten, waarbij aan het Rijk *kosteloos en in vollen eigendom* is afgestaan de kazerne Oranje-Nassau, bestemd tot arsenaal voor de werken in de Amsterdamsche en Utrechtsche linie, terwijl tevens eenige perceelen grond, bestemd om daarop van rijkswege kazernen en stallen voor de bezetting te bouwen, zullen worden verschaft. De thans nog in gebruik zijnde kazernen, stallen enz., blijven ter beschikking van het Rijk en worden op rijkskosten onderhouden, tot dat die nieuwe gebouwen zullen zijn daargesteld. Men zal, zoo de Minister vertrouwt, wel willen inzien, dat deze overeenkomst geheel op zich zelve staat en niet gelijk is met die, welke met het gemeentebestuur te Leeuwarden wordt aangegaan. Van laatstgemeld bestuur zullen de aanwezige gebouwen en stallen, even als in andere gemeenten plaats heeft, in gebruik worden overgenomen. De groote kazerne bestaat niet meer; er moet dus wel ten koste van het Rijk een ander gebouw tot huisvesting van het garnizoen worden daargesteld, en daartoe wil men nu den grond en den bouwval koopen, terwijl het Rijk dan ook die kazerne in vollen eigendom zal bezitten.

De som van f 170 000, onder lit. b van dit artikel aangevraagd, is uitsluitend bestemd voor den aanbouw der nieuwe kazerne te Leeuwarden.

XIIIde AFDEELING. — Verscheidene uitgaven.

Art. 35. Bij de ontbinding van het contract, waarop hier ge-

doeld wordt, moest voor de voortdurende *verpleging* der bevolking, welke zich ingevolge dat contract in de gestichten Veenhuizen en Ommerschans bevond, en thans volgens de laatste ontvangen opgave nog bestaat uit 156 huisgezinnen, zamengesteld uit 497 hoofden, zorg worden gedragen. Tot dat einde is met den Minister van Binnenlandsche Zaken overeengekomen, dat die bevolking op gelijke wijze in de genoemde gestichten verpleegd zou worden, als door de voormalige Permanente Commissie der Maatschappij van Weldadigheid geschiedde, tegen betaling, van de zijde van het Departement van Oorlog, eener som, berekend op gelijksoortige grondslagen als in het thans vervallen contract met gemelde commissie waren vastgesteld, met dien verstande evenwel, dat geene nieuwe militaire huisgezinnen zouden worden geplaatst in de genoemde gestichten, en dat de betaling geregeld zou worden in verhouding tot het aantal huisgezinnen en personen op den 1sten Januarij en den 1sten Julij van elk jaar in de gestichten verpleegd wordende. Op deze overeenkomst met den Minister van Binnenlandsche Zaken heeft betrekking het bepaalde bij paragraaf c van het onder-artikel 2 van art. 2 der wet van den 19den Augustus 1859 (*Staatsblad* n° 81), en mede bij paragraaf c van het onder-artikel 1 van art. 2 der wet van den 23sten December 1859 (*Staatsblad* n° 135).

De som van f 34 000, voor die betaling thans uitgetrokken, zal derhalve waarschijnlijk, zoo niet jaarlijks, nogtans van lieverlede verminderen, doch de post kan voor alsnog niet gemist worden. Deze heeft intusschen geen betrekking op eenige bezoldiging wegens het waarnemen van eene bediening in de gestichten Veenhuizen en Ommerschans, behoudens het doen van garnizoensdienst door de verpleegde veteranen.

Art. 38. De Minister is niet genoeg op de hoogte, om de hier gevraagde nadere inlichtingen met betrekking tot het te stichten koloniaal militair-invalidenhuis te kunnen verschaffen. Dit alleen kan hij bevestigen, dat Zijne Majesteit, bij besluit van den 30sten Julij des vorigen jaars, n° 34, Hoogstdezelfs landgoed Bronbeek, nabij Arnhem, ten geschenke heeft gegeven tot de inrigting van een koloniaal militair-invalidenhuis; dat die schenking erkentelijk is aanvaard en dat de maatregelen worden voorbereid om dat landgoed aan de bedoeling van den Koninklijken schenker te doen beantwoorden. Dit zal natuurlijk niet kunnen geschieden zonder betrekkelijk belangrijke bijdragen uit de koloniale kas, maar daarvoor zal dan ook aan de invaliden van het leger in Indie, dat steeds voortgaat zoo menigvuldige blijken te geven van moed en zelfopoffering, een toevlugtsoord, als eene belooning voor bewezen diensten, geopend zijn.

En wat nu de aanmerking betreft, dat het bedoelde invalidenhuis tevens dienstbaar zou kunnen gemaakt worden aan de verpleging van invaliden van het leger hier te lande, behalve dat de zaak, toen de tegenwoordige Minister als zoodanig optrad, reeds was beslist, gelooft hij dat de ondervinding genoegzaam bewezen heeft, dat er voor dat leger geen zoo groote behoefte aan een invalidenhuis bestaat. De meeste militairen toch die hier te lande met pensioen de dienst verlaten, zijn met huisgezinnen belast, of wel vinden een onderkomen bij hunne familie. Zij zouden zich niet dan met grooten weezin bij voortdurende aan de militaire tucht in een gesticht onderwerpen, en geven in ieder geval de voorkeur aan het vrije leven in de stad of op het land, waar zij, tot vroeger handwerk of bedrijf teruggekeerd, nog wat trachten te verdienen.

Art. 39. De zooveel hoogere uitgaaf onder dit artikel, over 1859 dan over vorige jaren, is uitsluitend een gevolg daarvan, dat Zijne Majesteit, in verband met de bij besluit van 11 Februarij 1859, n° 40, verordende maatregelen tot aanmoediging en bevordering der vrijwillige dienstneming, bij datzelfde besluit, tot eene bijzondere onderscheiding en belooning van zoodanige militairen beneden den rang van officier, die gedurende zes en dertig jaren onafgebroken trouw en eerlijk hebben gediend, eene gouden medaille heeft ingesteld. Daar natuurlijk al de degenen, die op het tijdstip van de instelling dier medaille 36 en meer dienstjaren telden, al dadelijk daarmede begiftigd moesten worden, en er, volgens eene globale berekening 70 ad 80 medailles daartoe benoodigd zouden zijn, heeft dit de onkosten dier medailles over bedoeld jaar eene som doen belooopen van f 2 899,14.

Gedurende de tien eerste maanden dezes jaars, waarin de medaille, naar mate daarop aanspraak is verkregen, successievelijk is toegekend, zijn er daarentegen nog slechts zes stuks van uitgereikt. Voor zilveren en bronzen medailles is in 1859 betaald f 704,70; voor Oranje-zijdenlint f 79,20 en voor onderscheidings-teekenen wegens langdurige officiersdienst f 51,25, hetgeen, met de boven opgegeven f 2 399,14 voor gouden medailles, de som uitmaakt ten laste van het aangewezen artikel in rekening gebragt.

Art. 40. Met opzigt tot het kamperen der troepen te Milligen kan de Minister slechts herhalen wat hij bij vroegere gelegenheden als zijne overtuiging daaromtrent heeft doen kennen, namelijk dat het vereenigen van een groot aantal troepen in eene legerplaats, voor het leger, dat in zoo vele garnizoenen is verspreid, waar meestal een geschikt oefeningsterrein ontbreekt, niet alleen nuttig, maar zelfs noodzakelijk is.

Het afgeloopen kamp heeft hem in die overtuiging nog meer bevestigd; want al mogt de vele regen niet gunstig op de oefeningen hebben gewerkt en er zelfs op eenige leemten gewezen kunnen worden, dan nog heeft blijkens de onderscheiden rapporten en berigten, welke des aangaande tot den Minister zijn gekomen, de troepenvereeniging te Milligen aan de billijke verwachtingen beantwoord, en gestrekt om den graad van geoefendheid der corporsen, die daaraan hebben deel genomen, aanmerkelijk te verhoogen.

Dat het oordeel van het publiek daarover zeer verschillend is bevreemdt den Minister minder, doch dat dit oordeel *meerendeels* alles behalve gunstig zoude wezen, was hem niet bekend en doet hem zeer leed. Wel heeft hij op de oefeningen te Milligen aanmerkingen hooren maken, zoowel gegronde als zeer ongegronde of meer dan overdreven; doch de eerste zijn een bewijs te meer voor de noodzakelijkheid om de troepen op grooter schaal te oefenen dan in de garnizoenen mogelijk is, en kunnen tevens, bij volgende gelegenheden, tot leering strekken, zoowel van hen die deze oefeningen zullen leiden, als van de ondergeschikten.

Wat verder de tweede soort van aanmerkingen betreft, deze zullen wel nimmer zijn te ontgaan. Zij bewijzen alleen, dat er steeds beoordeelaars worden gevonden die, hetzij in ware kennis of juist oordeel, hetzij in onpartijdigheid, bescheidenheid en welgezindheid, nog altoos veel oefening noodig hebben.

XVde AFDEELING. — *Non-activiteits-tractementen, pensioenen en wachtgeld.*

Art. 47. De pensioenen der leeraren bij de Militaire Akademie zijn, wel is waar, nog niet volkomen geregeld, doch die omstandigheid oefent geenen invloed hoe ook genaamd uit op de gewezen leeraren dier inrigting, welke *wachtgeld* en geen *pensioen* genieten. De eenvoudige reden dat zij tot de categorie der eerstbedoelde behooren is daarin gelegen, dat zij het radicaal tot pensioen, noch door ouderdom, noch door hunnen diensttijd tot dusver hebben verkregen. Zoolang een ambtenaar niet 65 jaren oud is en 40 jaren dienst telt, kan en mag hij, volgens de wet, niet worden gepensioneerd. Hij erlangt dan wachtgeld tot dat hij de vereischten in beide opzichten bezit, zonder dat hem evenwel de jaren, op wachtgeld doorgebracht, als pensioen worden toegerekend.

De pensioenen der ambtenaren bij de akademie zijn nog niet geregeld, omdat zij vroeger tot de categorie der militaire beambten behoorden, waaruit zij intusschen door de wetten op de militaire pensioenen, in 1851 vastgesteld, geraakt zijn. Sedert zijn er quaestien ontstaan omtrent het tijdstip van hetwelk zij, even als andere burgerlijke ambtenaren, geldelijke bijdragen aan het pensioenfonds verschuldigd zijn. Die quaestie is nog al ingewikkeld, doch men vleit zich eerlang tot de oplossing daarvan te zullen geraken.

ART. 2 DER WET. De reden waarom zoo vele artikelen worden aangewezen als vatbaar om uit den post voor onvoorziene uitgaven te kunnen worden aangevuld, vindt zijn oorsprong in de omstandigheid, dat ieder begrotingsartikel zoo naauw mogelijk wordt berekend, en men beducht is dat er soms een tekort mogt ontstaan. Ten einde evenwel aan het hier te kennen gegeven verlangen gevolg te geven, ziet de Minister er geen overwegend bezwaar in, om uit het bedoeld artikel het 40ste begrotingsartikel te doen vervallen, ten welken einde hierbij eene Nota van Wijziging van het wets-ontwerp wordt overgelegd, en tevens eene kleine omissie in de omschrijving van art. 9 wordt hersteld.

's Gravenhage, 21 November 1860.

De Minister van Oorlog,
DE CASEMBROOT.

NOTA VAN WIJZIGING.

ART. 1. IIIde AFDEELING. — Artikel 9. In den 4den regel, achter het woord *tijdelijk*, nog te laten volgen: „in betaling”.

ART. 2. In den 4den regel te doen wegvallen het getal 40.

[II. 127a.]

BIJLAGE.

OPGAVEN van de effectieve sterkte van het leger, met aanwijzing van het getal ontbrekende vrijwilligers en der miliciens, die tot aanvulling daarvoor in dienst worden gehouden, op den 1sten October 1860.